

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СПОРТУ
ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ**

**КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЙ ОЗДОРОВЕННЯ ТА ФІЗКУЛЬТУРНО-
СПОРТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

**«ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ»**

Здобувач вищої освіти другого магістерського рівня,

II курс, ФКМ-24-1 група,

Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт»,

Освітня програма «Фізична культура і спорт» В. Костенко Костенко Віталій Станіславович

Науковий керівник

Діхтяренко З. М., канд. пед. наук, доцент

Керівник

освітньо-професійної програми

Головащенко Р. В., канд. наук з фіз. вих.,
доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри технологій оздоровлення та фізкультурно-спортивної реабілітації. Протокол від «08» 01 2026 № 10

Завідуючий кафедри

Лаврентьєв О. М., канд. наук з фіз. вих., доцент

Ірпінь 2026

Ресстрація № _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

(підпис)

Р. В. Боловащенко
(ініціали, прізвище)

(підпис)

І. О. Мамонтов
(ініціали, прізвище)

(підпис)

І. В. Вагнер
(ініціали, прізвище)

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
------------------	-------------------------	--------------------------	----------	--

ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ

1. Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30			
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10			
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5			
4. Рецензент	від 0 до 5			
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50			

ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ

1. Доповідь	від 0 до 10			
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100			

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
				О. О. Григоренко Р. В. Боровищенко З. В. Качаєв І. І. Малик Т. А. Степура

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	B	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	CX	2 (незадовільно)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри технологій
оздоровлення та фізкультурно-
спортивної реабілітації

О. М. Лаврентьєв

«_12_» грудня 2024 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу здобувачу вищої освіти Костенко Віталію Станіславовичу

Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Формування моделі майбутніх викладачів фізичного виховання».

Затверджена наказом ректора від «_12_» грудня_ 2024 № 1867

1. Строк здачі закінченої роботи _20.01.2026 року.

2. Цільова установка

Мета: розробити та обґрунтувати модель структурних компонентів для майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах освітніх викликів.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання.

Предмет дослідження – розроблення структурних компонентів авторської моделі для майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах освітніх викликів.

3. Вихідні дані до роботи. 1. Теоретичні аспекти формування моделі майбутніх викладачів фізичного виховання. Сутність і структура діяльності викладача фізичного виховання. Особливості підготовки фахівців у галузі фізичного виховання. Аналіз підходів до моделювання професійної діяльності. 2. Методологія формування моделі майбутнього викладача фізичного виховання. Методи дослідження. Аналіз науково-методичної літератури. Анкетування. Тестування. Педагогічне спостереження. Методи математичної статистики. Організація дослідження. Структурно-функціональний аналіз моделі формування майбутнього викладача фізичного виховання. 3. Емпіричне дослідження ефективності запропонованої моделі. Аналіз алгоритму підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання. Психолого-педагогічні аспекти формування професійної майстерності в майбутніх викладачів фізичного виховання. Характеристика педагогічної діяльності майбутніх викладачів. Загальні висновки. Список використаних джерел. Додатки.

4. Перелік графічного матеріалу: 7 рисунків, 9 таблиць.

4.1. Опарін О. А., Діхтяренко З. М., Головченко М. В., Костенко В. С.

Професійні компетентності науково-педагогічного працівника в моделі структурних компонентів для майбутніх викладачів фізичного виховання: розділ «Теорія і методика фізичного виховання», розділ «Фізична підготовка». *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 15, (1(200), 2026. <https://spppc.com.ua/index.php/journal> (публікація у фаховому виданні категорії «Б»).

4.2. Опарін О. А., Діхтяренко З. М., Головченко М. В., Костенко В. С. Структурні компоненти моделі майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах освітніх викликів: розділ «Теорія і методика фізичного виховання», розділ «Фізична підготовка». *Педагогічна Академія: наукові записки*, № 25, 2025. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18307191> (публікація у фаховому виданні категорії «Б»).

5. Зміст випускної кваліфікаційної роботи

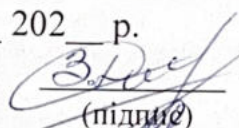
Теоретичні аспекти формування моделі майбутніх викладачів фізичного виховання.
Сутність і структура діяльності викладача фізичного виховання.
Особливості підготовки фахівців у галузі фізичного виховання.
Аналіз підходів до моделювання професійної діяльності
Методологія формування моделі майбутнього викладача фізичного виховання
Методи дослідження.
Аналіз науково-методичної літератури.
Анкетування.
Тестування.
Педагогічне спостереження.
Методи математичної статистики.
Організація дослідження.
Структурно-функціональний аналіз моделі формування майбутнього викладача фізичного виховання.
Емпіричне дослідження ефективності запропонованої моделі.
Аналіз алгоритму підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання.
Психолого-педагогічні аспекти формування професійної майстерності в майбутніх викладачів фізичного виховання.
Характеристика педагогічної діяльності майбутніх викладачів.
Загальні висновки.
Список використаних джерел.
Додатки.

Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1.	Вибір та закріплення теми для кваліфікаційної роботи	грудень 2024	12.12. 2024
2.	Аналіз літературних джерел, щодо написання кваліфікаційної роботи	березень 2025	28.03. 2025
3.	Визначення актуальності теми, змісту, мети, завдання, об'єкту та предмету дослідження. Написання першого розділу роботи	Червень 2025	17.06. 2025
4.	Визначення методики для формування та проведення педагогічного експерименту. Написання другого розділу роботи	вересень 2025	16.09 2025
5.	Впровадження розроблених методик за результатами педагогічного експерименту та написання третього розділу роботи	листопад 2025	28.11. 2025
6.	Формування загальних висновків	грудень 2025	18.12. 2025
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	січень 2026	22.01. 2026
8.	Отримання відгуків від зовнішніх рецензентів та наукового керівника	січень 2026	30.01.2026
9.	Захист кваліфікаційної роботи	лютий 2026	09.02.2026

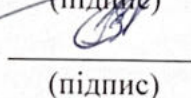
7. Дата видачі завдання «__» _____ 202__ р.

8. Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

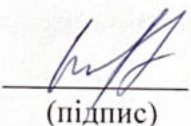
З.М. Діхтяренко

9. Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Р.В. Головащенко

10. Завдання до виконання отримав
здобувач вищої освіти

(підпис)

Костенко В.С.

ЗМІСТ

ВСТУП			2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ			7
	1.1.	Сутність і структура діяльності викладача фізичного виховання	7
	1.2.	Особливості підготовки фахівців у галузі фізичного виховання	19
	1.3.	Аналіз підходів до моделювання професійної діяльності	31
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ			44
	2.1	Методи дослідження	44
	2.1.1.	Аналіз науково-методичної літератури	44
	2.1.2.	Анкетування	44
	2.1.3.	Тестування	45
	2.1.4.	Педагогічне спостереження	45
	2.1.5.	Методи математичної статистики	46
	2.2.	Організація дослідження	46
	2.3.	Структурно-функціональний аналіз моделі формування майбутнього викладача фізичного виховання	47
РОЗДІЛ 3 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОПОНОВАНОЇ МОДЕЛІ			49
	3.1.	Аналіз структури підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання	49
	3.2.	Психолого-педагогічні аспекти формування професійної майстерності в майбутніх викладачів фізичного виховання	51
	3.3.	Характеристика педагогічної діяльності майбутніх викладачів	53
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ			59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ			62
ДОДАТКИ			67

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний освітній простір зазнає суттєвих трансформацій, що вимагає нових підходів до підготовки викладачів фізичного виховання. В умовах модернізації освіти зростає необхідність у педагогах, які не лише володіють традиційними методиками, а й здатні використовувати інноваційні технології, формувати мотивацію до здорового способу життя та адаптувати навчальні програми відповідно до потреб учнів. Роль фізичного виховання у навчальних закладах постійно зростає, оскільки сучасний спосіб життя, що супроводжується малорухливістю, потребує активного залучення молоді до занять спортом. Важливим аспектом є впровадження компетентнісного підходу, який передбачає не лише засвоєння теоретичних знань, а й розвиток критичного мислення, комунікативних навичок та лідерських якостей у майбутніх викладачів [2, с. 15].

У зв'язку з цим, одним із пріоритетів державної політики у сфері освіти стає створення оптимальних умов для формування, збереження й зміцнення здоров'я в підростаючого покоління, і на цьому наголошується в Конституції України, законах України «Про охорону дитинства», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року «Про фізичну культуру і спорт», «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Державній цільовій соціальній програмі розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року та інші нормативно-правові документи ([URL:https://ugi.edu.ua/institute/documentation/#1596225034144-f64e9940-1481](https://ugi.edu.ua/institute/documentation/#1596225034144-f64e9940-1481)).

Суспільство висуває високі вимоги до кваліфікації педагогів, оскільки саме вони відіграють ключову роль у формуванні культури здорового способу життя серед молоді. Зростаючий попит на спеціалістів у сфері фізичного виховання зумовлений необхідністю впровадження здоров'я-збережувальних технологій, спрямованих на запобігання хронічним захворюванням через рухову активність. Викладачі мають не лише проводити уроки, а й мотивувати учнів до фізичної активності, сприяти розвитку спортивної культури, залучати молодь до занять у спортивних секціях та клубах. Для цього їм необхідні знання з педагогіки,

психології, фізіології та методики викладання, що дозволить ефективно працювати з учнями різних вікових категорій та рівнів підготовки [42, с. 5].

Важливим аспектом є психолого-педагогічна підготовка майбутніх викладачів, яка передбачає розвиток навичок ефективної комунікації, управління емоціями, мотивації учнів та створення комфортного навчального середовища. Високий рівень емоційного інтелекту є необхідним для того, щоб допомагати учням долати страх перед фізичними навантаженнями, розвивати впевненість у своїх силах і сприяти формуванню позитивного ставлення до спорту. Індивідуальний підхід до навчання є ще одним ключовим елементом професійної діяльності викладача, оскільки він дозволяє адаптувати фізичні вправи до можливостей кожного учня, враховуючи його фізичні особливості та стан здоров'я [33, с. 12].

Сучасний світ диктує необхідність впровадження інноваційних технологій у процес фізичного виховання. Використання цифрових інструментів, таких як фітнес-трекери, мобільні додатки та онлайн-платформи для моніторингу фізичної активності, сприяє підвищенню ефективності навчального процесу. Викладачі мають застосовувати сучасні методики тренувань, зокрема функціональний тренінг, кросфіт, йогу, стретчинг, що дозволяє зробити заняття більш різноманітними та цікавими для учнів. Інтерактивні форми навчання, такі як ігрові методи, групові квести та використання віртуальної реальності, сприяють залученню молоді до активного способу життя, роблячи фізичне виховання привабливішим та ефективнішим [5, с. 43].

Глобальні виклики сучасності, зокрема урбанізація, цифровізація та пандемічні кризи, значно впливають на рівень фізичної активності населення, що вимагає адаптації методів викладання. Викладачі фізичного виховання повинні бути готовими до організації дистанційних занять, використання онлайн-ресурсів та розробки індивідуальних програм тренувань для учнів, які мають обмежений доступ до спортивних майданчиків. Крім того, роль фізичної активності у профілактиці захворювань стає все більш очевидною, оскільки регулярні заняття спортом допомагають запобігти ожирінню, серцево-судинним хворобам та

порушенням опорно-рухового апарату [39, с. 76].

Ще одним важливим аспектом підготовки майбутніх викладачів є міждисциплінарний підхід, що передбачає поєднання знань із медицини, дієтології, спортивної психології та педагогіки. Сучасний викладач повинен бути не лише тренером, а й наставником, який допомагає учням розвивати самодисципліну, здорові звички та мотивацію до самовдосконалення. Важливо, щоб педагог володів міждисциплінарними компетенціями, які дозволять інтегрувати фізичне виховання з іншими навчальними дисциплінами. Наприклад, використання математичних розрахунків у спортивній статистиці або біологічних знань для пояснення фізіологічних процесів допомагає зробити навчання більш комплексним та цікавим для учнів [6, с. 55].

Таким чином, формування моделі майбутніх викладачів фізичного виховання є актуальним завданням сучасної освіти. Воно передбачає підготовку фахівців, які відповідають викликам сьогодення, володіють сучасними методиками викладання, здатні працювати в умовах змінного середовища та ефективно мотивувати молодь до активного способу життя. Інтеграція інноваційних технологій, врахування психолого-педагогічних особливостей учнів та впровадження міждисциплінарного підходу є необхідними умовами для створення якісної системи підготовки викладачів фізичного виховання [16, с. 93].

Сучасний світ потребує переосмислення ролі викладача фізичного виховання як ключової фігури у формуванні здорової нації. В умовах цифровізації та малорухливого способу життя виникає необхідність не лише навчати учнів базовим фізичним навичкам, а й прищеплювати їм усвідомлення важливості регулярної фізичної активності. Важливим аспектом є розвиток мотиваційної складової занять фізичною культурою, що передбачає використання інтерактивних підходів, емоційного залучення та формування особистої відповідальності учнів за власне здоров'я [22, с. 70].

Окрім традиційних методик викладання, сучасні викладачі мають бути готовими до роботи в інклюзивному середовищі. Збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами вимагає адаптації навчальних програм,

індивідуалізації навантажень та врахування психофізичних особливостей кожного учня. Це, у свою чергу, передбачає володіння методиками корекційної педагогіки, знання основ фізичної реабілітації та вміння працювати у співпраці з медичними фахівцями [15, с. 4].

Окрім цього, важливим викликом є необхідність інтеграції фізичного виховання у повсякденне життя учнів поза межами навчального закладу. Викладач має формувати в учнів прагнення до самостійних занять спортом, використовуючи сучасні тренди, зокрема популяризацію активного дозвілля, туризму, фітнес-культури та участі у спортивних заходах. У цьому контексті роль відіграє соціалізація фізичної активності, коли учні не просто виконують вправи за програмою, а стають частиною спортивної спільноти, отримуючи задоволення від рухової активності та спілкування з однолітками [7, с. 34].

Крім того, одним із пріоритетів сучасної підготовки викладачів є екологічний аспект фізичного виховання. Використання природних ресурсів для занять спортом, проведення активностей на свіжому повітрі, екологічно свідоме ставлення до спортивної інфраструктури – усе це сприяє формуванню гармонійної особистості, яка не лише займається спортом, а й дбає про навколишнє середовище [18, с. 6].

Ще одним значущим фактором є психологічна стійкість самих викладачів. Робота з учнями, постійне мотивування, контроль фізичних показників та індивідуальний підхід вимагають високого рівня саморегуляції, стресостійкості та вміння ефективно організовувати власний час. Це свідчить про необхідність розвитку психологічної грамотності серед майбутніх викладачів, щоб вони не лише підтримували баланс у своїй професійній діяльності, а й слугували позитивним прикладом для учнів [17, с. 24].

Таким чином, формування сучасної моделі викладача фізичного виховання виходить далеко за межі традиційних уявлень про цю професію. Вона охоплює широкий спектр компетенцій – від педагогічних та методичних до цифрових, психологічних, екологічних та соціальних. Важливим є створення такої системи підготовки, яка дозволить майбутнім викладачам не лише навчати руховим

навичкам, а й формувати у молоді цінності, що сприятимуть активному та здоровому способу життя впродовж усього життя [29, с. 138].

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці з педагогіки, психології, теорії фізичного виховання та професійної підготовки фахівців. Методологічна основа базується на системному підході, компетентнісному підході та концепції безперервної освіти.

Мета: розробити та обґрунтувати структурних компонентів для майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах освітніх викликів.

Завдання:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу за назвою наукового дослідження.

2. Розробити модель структурних компонентів для майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах освітніх викликів.

3. Експериментально перевірити ефективність запропонованої моделі.

Надати рекомендації щодо її впровадження у навчальний процес.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання.

Предмет дослідження – структурних компонентів для майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах освітніх викликів.

База дослідження: кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання ПВНЗ «Український гуманітарний інститут».

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення); емпіричні (спостереження, анкетування, експеримент); математико-статистичні (аналіз даних для оцінки ефективності моделі).

Апробація результатів роботи оприлюднено на 10 наукових заходах різного рівня: круглі столи (3), Всеукраїнські конференції (2), Міжнародні конференції (4), науковий семінар (1).

Кваліфікаційна робота містить 80 сторінок, 4 таблиць, 5 рисунків, 73 найменування в списку використаних джерел, 6 додатків.

Рік виконання кваліфікаційної роботи вересень 2024 р. – січень 2026 р.

Рік захисту роботи кваліфікаційної роботи: лютий 2026 р.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1.1. Сутність і структура діяльності викладача фізичного виховання

На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури за назвою наукового дослідження перераховано та тлумачено основні поняття.

Викладач – це фахівець, який за основним місцем роботи в закладах вищої освіти (університетах, інститутах) або професійно-технічних навчальних закладах проводить навчальну, методичну, наукову та організаційну діяльність, читаючи лекції та веде уроки, на відміну від вчителя, який більше фокусується на вихованні [5, с. 67].

Модель фахівця – це комплексна систематизована модель, що описує ідеальний образ професіонала, включаючи необхідні знання (теоретичні), уміння (практичні навички), компетенції (поведінкові індикатори) та особистісні якості, потрібні для успішного виконання завдань у певній галузі чи на конкретній посаді [4, с. 34].

Професійна підготовка – це процес здобуття первинної або нової кваліфікації за певною спеціальністю, що включає набуття необхідних знань, умінь та навичок для ефективної роботи, часто через професійно-технічну освіту, курси або стажування, забезпечуючи відповідний рівень професійної майстерності [4, с. 34].

Педагогічна майстерність – це високий рівень професійної діяльності вчителя, що є комплексом глибоких знань, методичних умінь, педагогічної техніки та особистісних якостей (культура, творчість, рефлексія), що дозволяє оптимально та ефективно вирішувати педагогічні завдання, організовувати навчання і виховання, спираючись на гуманістичні цінності [4, с. 34].

Компетентність – це інтегрована здатність людини, що поєднує знання, вміння, навички, досвід, цінності та ставлення, які дозволяють їй ефективно та якісно діяти, вирішувати завдання та досягати цілей у певній сфері діяльності [3, с. 7].

Фізична підготовленість – це рівень розвитку фізичних якостей (сила,

швидкість, витривалість, спритність, гнучкість), ступінь оволодіння руховими навичками та вміння виконувати завдання без надмірного виснаження, що є результатом фізичної підготовки (загальної та спеціальної) [3, с. 3].

Оздоровчий засіб – це будь-які методи, практики, продукти чи системи заходів, спрямовані на збереження, зміцнення та відновлення фізичного й психічного здоров'я, покращення самопочуття та формування здорового способу життя, що включає харчування, фізичну активність, загартовування та психологічну гармонію [7, с. 23].

Професійна діяльність викладача фізичного виховання є складним, багатокомпонентним і багаторівневим процесом, який охоплює не лише навчально-методичну, а й виховну, оздоровчу, діагностичну та мотиваційну функції. Сутність цієї діяльності полягає в організації фізкультурно-оздоровчого процесу, спрямованого на всебічний розвиток особистості здобувачів освіти, формування у них стійких навичок здорового способу життя, підвищення фізичної підготовленості та психоемоційної стійкості [32, с. 54].

Поняття «професійна діяльність» у контексті фізичного виховання охоплює всі аспекти діяльності викладача, пов'язані з реалізацією навчальних програм, контролем фізичного стану студентів, організацією спортивно-масової роботи, індивідуальним підходом до розвитку рухових якостей здобувачів освіти та їх адаптації до фізичних навантажень. У науковій літературі професійна діяльність трактується як цілеспрямована активність суб'єкта (викладача), що має суспільно значущу мету та передбачає використання специфічних знань, умінь і навичок у конкретній галузі [1].

Професійна діяльність викладача розглядається як системоутворюючий фактор, який забезпечує досягнення освітніх результатів і розвиток особистості студента. Її особливістю є поєднання педагогічної, тренерської та мотиваційної складових, що вимагає від викладача високого рівня професіоналізму, комунікативної компетентності, психологічної стійкості, а також постійної готовності до фізичного й емоційного навантаження [4, с. 78].

Однією з ключових характеристик професійної діяльності викладача

фізичного виховання є її міждисциплінарність. Фахівець у цій сфері повинен володіти знаннями з анатомії, фізіології, педагогіки, психології, гігієни, спортивної медицини, а також вміти застосовувати ці знання в практичній діяльності. Це потребує від викладача ґрунтовної теоретичної підготовки, але й навичок практичного аналізу, педагогічного такту, вміння швидко адаптувати навчальний процес до індивідуальних особливостей студентів [2].

Роль фізичного виховання у сучасній освіті істотно зросла у зв'язку з глобальними змінами в способі життя молоді. Гіподинамія, зниження рухової активності, підвищене психоемоційне навантаження та цифрова залежність стали серйозними факторами ризику для здоров'я студентів. У цих умовах викладач фізичного виховання виступає не лише як педагог, а й як наставник, консультант і організатор здорового освітнього середовища. Його діяльність безпосередньо впливає на формування в молоді відповідального ставлення до власного здоров'я, що є складовою частиною загальної культури особистості [41, с. 124].

Фізичне виховання також відіграє важливу соціальну роль у формуванні колективізму, розвитку морально-вольових якостей, зниженні рівня агресії, профілактиці шкідливих звичок. Під час занять спортом у студентів формуються навички командної роботи, лідерства, стійкості до стресу, що є важливими чинниками професійного становлення незалежно від обраної спеціальності [3].

В умовах реформування освіти в Україні, а також інтеграції у європейський освітній простір, змінюються й вимоги до викладача фізичного виховання. Він повинен бути не просто виконавцем навчальної програми, а ініціативним суб'єктом освітнього процесу, здатним до інноваційної діяльності, розробки власних методичних матеріалів, використання сучасних цифрових технологій у процесі навчання [55, с. 82].

Таким чином, професійна діяльність викладача фізичного виховання є динамічною, багатофункціональною системою, яка поєднує освітні, виховні та оздоровчі цілі, вимагаючи від фахівця високої кваліфікації, міждисциплінарних знань та глибокого розуміння психології сучасного здобувача освіти. Розгляд цієї діяльності в контексті сучасної парадигми освіти дозволяє сформулювати цілісне

уявлення про роль викладача фізичного виховання як ключової фігури у підтриманні й розвитку фізичного та психічного здоров'я молоді [22, с. 36].

Професійна діяльність викладача фізичного виховання охоплює широкий спектр завдань, які реалізуються через різноманітні функції та напрями. Ці функції не існують окремо одна від одної, вони взаємопов'язані, доповнюють одна одну й забезпечують цілісність і ефективність навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти. До ключових функцій, які виконує викладач фізичного виховання, належать освітня, виховна, оздоровча, діагностична та мотиваційна. Кожна з них має свою специфіку та значущість у загальній структурі професійної діяльності [5].

Освітня функція. Центральною функцією діяльності викладача фізичного виховання є освітня. Вона реалізується через викладання навчальних дисциплін, пов'язаних із фізичною культурою, формування в студентів знань про основи фізичної активності, анатомо-фізіологічні особливості організму, принципи здорового способу життя, методику самостійних занять спортом. Освітня діяльність також включає розвиток умінь і навичок, необхідних для самостійної фізичної активності, підвищення рівня загальної та спеціальної фізичної підготовки. У цьому контексті викладач виступає не лише як передавач знань, але й як організатор пізнавального процесу, наставник та методист [6].

Виховна функція. Одним із ключових напрямів роботи викладача є виховна діяльність, що спрямована на формування в студентів ціннісного ставлення до здоров'я, фізичної культури та спорту, розвиток моральних і вольових якостей, відповідальності, наполегливості, дисциплінованості, взаємоповаги. Через участь у спортивно-масових заходах, командних змаганнях, гуртках і секціях формується не тільки фізичний потенціал студентів, а й особистісні якості, що є важливими для життєвого та професійного самовизначення. Виховна функція також пов'язана з профілактикою шкідливих звичок, девіантної поведінки та зміцненням духовно-морального здоров'я молоді [11].

Оздоровча функція. В умовах погіршення фізичного стану молоді, гіподинамії та збільшення психоемоційного навантаження оздоровча функція

набуває особливого значення. Вона полягає в організації систематичних фізичних вправ, які сприяють підвищенню адаптивних можливостей організму, покращенню роботи серцево-судинної, дихальної та опорно-рухової систем, зміцненню імунітету. Оздоровчий ефект досягається завдяки правильному плануванню занять, урахуванню індивідуальних особливостей студентів, дозуванню навантажень та контролю за функціональним станом організму. Викладач має бути обізнаним у питаннях медико-біологічного супроводу освітнього процесу, а також уміти виявляти й попереджувати ознаки перевтоми чи перенапруження [11, с. 44].

Діагностична функція. Діагностика фізичного розвитку та функціонального стану студентів є невід'ємною частиною діяльності викладача фізичного виховання. Вона передбачає проведення тестувань, вимірювань, анкетувань і спостережень, які дозволяють визначити рівень фізичної підготовленості, виявити відхилення у стані здоров'я та розробити індивідуальні програми занять. Діагностична функція має ключове значення для коригування навчального процесу, формування груп за фізичною підготовленістю, запобігання травматизму та перенавантаженню. Завдяки діагностиці викладач може об'єктивно оцінювати ефективність занять, динаміку фізичного розвитку та вносити необхідні зміни в методику викладання [56, с. 95].

Мотиваційна функція. Мотивація до занять фізичною культурою та спортом є одним із найважливіших завдань сучасного викладача. Багато студентів сприймають фізичне виховання як формальну дисципліну, що потребує додаткового заохочення. Тому викладач повинен створювати умови для формування внутрішньої мотивації, сприяти усвідомленню цінності фізичної активності для особистісного розвитку. Мотиваційна функція реалізується через індивідуальний підхід, позитивне підкріплення, створення комфортного психологічного клімату, урізноманітнення форм і методів занять (ігрові методики, фітнес, кросфіт, йога тощо), залучення до участі в змаганнях, спартакіадах, фестивалях здоров'я. Успішне виконання цієї функції сприяє формуванню стійкої потреби у фізичній активності навіть після завершення

навчання [12].

Розвиток фізичних, моральних та соціальних якостей студентів як ключовий результат діяльності викладача. Одним із головних орієнтирів професійної діяльності викладача фізичного виховання є всебічний розвиток особистості студента. Завдяки реалізації вищезазначених функцій, у студентів формуються. Фізичні якості: сила, витривалість, гнучкість, швидкість, координація рухів. Моральні якості: чесність, відповідальність, самодисципліна, повага до суперника. Соціальні якості: уміння працювати в команді, лідерські навички, толерантність, комунікативна культура [27, с. 37].

Фізичне виховання розглядається як ефективний інструмент соціалізації молоді. Завдяки груповим формам занять, змаганням і тренуванням студенти вчаться взаємодіяти з іншими, долати конфлікти, досягати цілей у співпраці, що формує в них життєво необхідні компетентності [13].

Отже, діяльність викладача фізичного виховання є багатовекторною, спрямованою не лише на розвиток фізичних здібностей студентів, але й на формування їхньої цілісної особистості. Реалізація освітніх, виховних, оздоровчих, діагностичних та мотиваційних функцій у комплексі забезпечує підвищення якості освітнього процесу, створює умови для збереження і зміцнення здоров'я молоді та сприяє підготовці свідомих, активних і відповідальних громадян [28, с. 87].

Професійна діяльність викладача фізичного виховання є складною системою, яка включає низку взаємопов'язаних елементів, що забезпечують ефективність його педагогічної практики. Ця діяльність має чітко окреслену структуру, яка формується відповідно до цілей фізичного виховання у вищій школі, завдань сучасної освіти, а також соціального запиту на збереження та зміцнення здоров'я молоді. Структура професійної діяльності викладача не є випадковим набором дій або обов'язків – вона виступає як логічно впорядкована система компонентів, кожен з яких виконує свою функцію і водночас перебуває у тісному взаємозв'язку з іншими [8, с. 243].

Початковим елементом цієї структури є цільовий компонент, який

визначає основну мету діяльності викладача – всебічний розвиток особистості студента через формування рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей, виховання мотивації до здорового способу життя, а також сприяння соціальній адаптації та самореалізації молодой людини. Цілі діяльності викладача формуються як на рівні загальної освітньої політики, так і відповідно до конкретного навчального закладу, академічної групи, індивідуальних потреб і можливостей студентів. Саме усвідомлення мети надає діяльності викладача спрямованості, змістової насиченості та стратегічної доцільності [14].

Наступним складовим елементом є змістовий компонент, який охоплює систему знань, умінь і практичних дій, необхідних для реалізації поставлених цілей. Йдеться як про базові теоретичні знання в галузі фізичної культури, медицини, анатомії, педагогіки, психології, так і про методичні матеріали, навчальні програми, сучасні освітні технології, що забезпечують якісне проведення занять. Зміст професійної діяльності викладача фізичного виховання формується з урахуванням науково обґрунтованих даних про фізичний розвиток молоді, соціальні вимоги до компетентностей випускника ЗВО та інноваційних підходів до організації освітнього процесу. Зміст, який викладач реалізує в аудиторії, повинен бути актуальним, науково достовірним і педагогічно доцільним [32, с. 43].

Одним із центральних елементів структури є операційно-діяльнісний компонент, який втілює реальну практичну діяльність викладача. Саме на цьому рівні відбувається реалізація запланованих завдань – підготовка і проведення занять, організація навчального простору, забезпечення техніки безпеки, добір форм і методів навчання відповідно до рівня фізичної підготовленості студентів. Цей компонент вимагає від викладача високого рівня педагогічної майстерності, вміння ефективно організувати освітню взаємодію, адаптувати навчальні завдання під індивідуальні особливості студентів, своєчасно реагувати на зміни в навчальному процесі. Особливо важливо, щоб викладач умів працювати не лише в межах традиційного підходу, а й активно використовував інноваційні технології, інтерактивні методи навчання, цифрові ресурси [17].

Невід'ємною складовою структури професійної діяльності є контроль-оцінювальний компонент. Його основне призначення – здійснення систематичного моніторингу рівня фізичної підготовленості студентів, динаміки їхнього розвитку, а також оцінювання ефективності навчального процесу загалом. Контроль здійснюється як у формі поточного оцінювання (під час занять), так і у вигляді підсумкових тестувань. Водночас викладач здійснює аналіз власної педагогічної діяльності: рівень досягнення поставлених цілей, відповідність обраних методів результатам навчання, ефективність взаємодії зі студентами. Контрольна функція важлива не лише для визначення навчальних результатів, а й для подальшого вдосконалення методики викладання, оптимізації занять та індивідуалізації підходів до студентів [32, с. 14].

Окрему роль у структурі професійної діяльності відіграє мотиваційно-ціннісний компонент. Він пов'язаний із внутрішніми переконаннями викладача, його особистою позицією щодо значущості професійної діяльності, рівнем педагогічної мотивації, а також морально-етичними орієнтирами. Від наявності позитивної професійної мотивації залежить якість взаємодії викладача зі студентами, його ставлення до виконання обов'язків, здатність до самоосвіти та професійного зростання. Ціннісне ставлення до здоров'я, спорту, фізичної культури повинне бути інтегроване у світогляд викладача, адже саме він є зразком для студентів. Якщо викладач демонструє високий рівень самодисципліни, витривалості, відповідальності – це має значний виховний ефект, що часто перевищує формальні результати навчання [18].

Отже, структура професійної діяльності викладача фізичного виховання являє собою складну, багаторівневу систему, в якій тісно переплітаються цілі, зміст, практична реалізація, оцінювання результатів і мотиваційна складова. Ефективність професійної діяльності безпосередньо залежить від гармонійного функціонування кожного з цих компонентів. У сучасних умовах трансформації системи освіти та посиленої уваги до збереження здоров'я молоді, усвідомлення структури професійної діяльності викладача є важливим не лише для теоретичного осмислення його ролі, а й для практичного вдосконалення

підготовки майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання [18, с. 25].

У контексті модернізації вищої освіти України, яка орієнтується на європейські стандарти та принципи Болонського процесу, особливого значення набуває компетентнісний підхід у підготовці фахівців. Це стосується і професійної діяльності викладача фізичного виховання, яка в сучасних умовах вимагає не лише сукупності знань, умінь та навичок, а й інтеграції особистісних якостей, світоглядних установок, цінностей та здатності до самостійного прийняття рішень у професійній сфері. Компетентнісний підхід передбачає формування здатності діяти ефективно в конкретних ситуаціях професійної діяльності, адаптуватися до змін, творчо вирішувати педагогічні завдання і нести відповідальність за результати своєї роботи [19, с. 82].

Професійна діяльність викладача фізичного виховання має міждисциплінарний характер, тому його компетентність охоплює низку взаємопов'язаних складових. Насамперед, варто виділити професійно-педагогічні компетентності, які включають глибоке розуміння педагогічних принципів, володіння сучасними методиками викладання, здатність до планування та організації навчального процесу, вміння адаптувати навчальні матеріали до особливостей студентського контингенту, здійснювати моніторинг навчальних досягнень, а також здійснювати ефективну педагогічну взаємодію в освітньому середовищі. До цієї групи також входить готовність до безперервного професійного розвитку та самовдосконалення [20].

Важливе місце посідають методичні компетентності, які проявляються у вмінні раціонально обирати й застосовувати форми, методи й засоби організації фізичного виховання, використовувати інноваційні підходи до навчання, забезпечувати індивідуалізацію й диференціацію фізичних навантажень, враховувати медико-біологічні особливості студентів. Методична компетентність тісно пов'язана з умінням розробляти навчально-методичну документацію, здійснювати педагогічний аналіз результатів занять, а також із здатністю впроваджувати сучасні цифрові та інформаційні технології у фізкультурно-освітній процес [20, с. 82].

Не менш значущою є соціально-комунікативна компетентність, яка охоплює здатність ефективно спілкуватися з різними учасниками освітнього процесу – студентами, колегами, адміністрацією, батьками. Викладач фізичного виховання має вміти налагоджувати міжособистісну взаємодію, володіти техніками активного слухання, емпатії, переконання, бути психологічно гнучким та здатним вирішувати конфліктні ситуації. Ця компетентність також передбачає здатність працювати в команді, брати участь у колективній педагогічній діяльності, бути відкритим до критики й саморефлексії [36, с. 7].

Окремо варто виокремити фізичну компетентність, яка включає особистий приклад здорового способу життя, підтримку високого рівня фізичної підготовки, володіння руховими навичками, здатність ефективно демонструвати вправи та навчати різним видам фізичної активності. Викладач має бути не просто теоретично підкованим фахівцем, але й фізично розвиненим і витривалим, оскільки його зовнішній вигляд, фізична форма та поведінка значною мірою впливають на сприйняття студентами цінності фізичної культури. Особистісний приклад – один із найсильніших виховних інструментів у роботі викладача фізичного виховання [21].

У рамках компетентнісного підходу важливо підкреслити й значення міждисциплінарних знань та умінь, які розширюють можливості викладача й забезпечують його готовність до роботи в умовах змінного освітнього середовища. Знання з педагогіки, психології, спортивної медицини, анатомії, фізіології, а також навички в галузі інформаційних технологій, управління навчальним процесом, академічної доброчесності та етики дозволяють викладачу діяти комплексно, приймати обґрунтовані рішення, ефективно поєднувати оздоровчі, виховні та навчальні завдання. Міждисциплінарний характер діяльності вимагає від фахівця широкої ерудиції, здатності до системного мислення, вміння поєднувати елементи різних наук у вирішенні практичних педагогічних проблем [21, с. 9].

У підсумку слід зазначити, що компетентнісний підхід в освіті суттєво трансформує уявлення про професійну підготовку та діяльність викладача

фізичного виховання. Сучасний викладач має бути не лише носієм знань, а й активним учасником педагогічного процесу, здатним формувати у студентів життєві компетентності, надихати їх на фізичне вдосконалення та саморозвиток. Компетентність викладача є основою якісної фізкультурної освіти, а також важливим чинником формування культури здоров'я молоді в умовах сучасного суспільства [21, с. 10].

Професійна діяльність викладача фізичного виховання, на відміну від багатьох інших педагогічних спеціальностей, вимагає не лише ґрунтовної теоретичної підготовки та сформованих практичних навичок, а й наявності розвинених особистісних якостей, які суттєво впливають на ефективність освітнього процесу. Адже викладач фізичного виховання працює у складному середовищі, що поєднує фізичні, психоемоційні та соціальні фактори. Його професійна роль не зводиться лише до передавання знань чи технічного керівництва заняттями – він є організатором, наставником, мотиватором, лідером і прикладом для наслідування. Саме тому особистісні риси, які формують стиль педагогічної взаємодії, відіграють ключову роль у професійному становленні та реалізації викладача [22].

Однією з базових якостей, без якої неможливо уявити ефективну діяльність у сфері фізичного виховання, є лідерство. Викладач має володіти авторитетом у студентському середовищі, уміти надихати, вести за собою, організовувати роботу групи, створювати мотиваційне середовище. Лідерські якості дають можливість формувати командний дух, ефективно управляти колективом під час занять, стимулювати позитивне суперництво у спортивній діяльності. Лідерство у педагогіці фізичного виховання – це не просто здатність впливати на інших, а й уміння бути прикладом у поведінці, дисципліні, витривалості, ставленні до праці та здоров'я [22, с. 83].

Не менш важливою особистісною рисою є витривалість, яка має як фізичний, так і психологічний вимір. Фізична витривалість дозволяє викладачу підтримувати активний ритм роботи, демонструвати вправи, брати участь у змаганнях, динамічно проводити заняття, не втрачаючи працездатності протягом

дня. Психологічна витривалість проявляється в здатності тривалий час підтримувати концентрацію уваги, адаптуватися до змінних умов праці, працювати з великою кількістю студентів з різними рівнями підготовки, інтересів і темпераментів. Поєднання фізичної та психічної витривалості забезпечує високий рівень професійної стійкості та ефективності в умовах педагогічного навантаження [22, с. 83].

У сучасних реаліях освітньої системи особливо актуальною є така якість, як стресостійкість. Постійні зміни в нормативно-правовому полі освіти, підвищені вимоги до викладача, велике інформаційне навантаження, необхідність поєднувати навчальну, методичну, наукову та організаційну роботу – все це створює підвищений рівень професійного стресу. До цього додається безпосередня робота зі студентами, яка вимагає емоційної стабільності, витримки, вміння врівноважено реагувати на непередбачувані ситуації, конфлікти, фізичні та психологічні навантаження. Стресостійкість дозволяє педагогу зберігати продуктивність у складних обставинах, швидко відновлювати внутрішню рівновагу, ухвалювати зважені рішення та зберігати позитивний психологічний клімат у групі [23].

Важливо також відзначити значення мотивації до саморозвитку та самовдосконалення, яка є показником внутрішньої зрілості викладача. В умовах постійного оновлення знань і стрімкого розвитку науки та методики викладання фізичного виховання, педагог має бути готовим до безперервного професійного зростання. Це передбачає участь у науково-практичних конференціях, підвищення кваліфікації, ознайомлення з новітніми педагогічними технологіями, активну самоосвіту, а також відкритість до інновацій. Мотивація до самовдосконалення є джерелом внутрішньої енергії, що дозволяє викладачеві не лише відповідати сучасним стандартам, а й бути ініціатором змін у власному професійному середовищі [23, с. 35].

Таким чином, особистісні якості викладача фізичного виховання не є другорядним чинником у його професійній діяльності – вони становлять її фундамент, визначають стиль взаємодії з учасниками освітнього процесу, рівень

авторитету, продуктивність педагогічного впливу. Успішне поєднання лідерства, витривалості, стресостійкості та мотивації до постійного розвитку створює умови для ефективного виконання педагогічних функцій, позитивного впливу на фізичний і духовний розвиток студентів, а також для забезпечення високої якості фізичної освіти у закладах вищої освіти [24].

1.2. Особливості підготовки фахівців у галузі фізичного виховання

Зміст професійної підготовки викладача фізичного виховання являє собою складну, багаторівневу і міждисциплінарну систему, спрямовану на формування цілісної професійної компетентності, здатної забезпечити ефективну реалізацію освітніх, виховних, оздоровчих, профілактичних та соціально-комунікативних функцій фізичного виховання в умовах сучасної педагогічної практики [25, с. 12].

Він ґрунтується на глибокому теоретичному підґрунті, яке включає засвоєння закономірностей розвитку особистості, механізмів організації навчально-виховного процесу, психолого-педагогічних аспектів взаємодії між учителем і здобувачами освіти, а також медико-біологічних основ рухової активності людини [25].

Теоретична складова охоплює широке коло дисциплін – від педагогіки, вікової та соціальної психології, анатомії, фізіології, біохімії, біомеханіки і гігієни до теорії спорту, методики фізичного виховання, спортивної медицини, кінезіології та валеології, – що забезпечує формування у майбутніх викладачів системного бачення розвитку рухових здібностей, функціональних можливостей організму й адаптації до фізичних навантажень [7, с. 38].

Зазначений комплекс знань сприяє розвитку аналітичного мислення, уміння працювати з науковою літературою, проектувати педагогічні впливи, оцінювати ефективність навчально-тренувальних програм і здійснювати науково обґрунтований підхід до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності [22, с. 34].

Методична підготовка забезпечує опанування методів, форм і технологій

навчання різних видів рухової активності, формування здатності планувати та структурувати уроки фізичної культури, розробляти поурочні й тематичні плани, створювати методичне забезпечення занять, добирати оптимальний комплекс вправ відповідно до вікових, психофізичних та індивідуальних характеристик учнів [26].

Майбутні викладачі вчать застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, цифрові платформи для моніторингу фізичної підготовленості, інтерактивні засоби навчання, інноваційні підходи до розвитку рухових компетентностей, здоров'язбережувальні технології і моделі особистісно орієнтованого та компетентнісного навчання [26, с. 7].

Методична підготовка включає освоєння принципів педагогічного менеджменту, дидактичного моделювання, організації індивідуальної освітньої траєкторії, адаптивних та інклюзивних методик, які дозволяють ефективно працювати з дітьми різного рівня фізичного розвитку, у тому числі з особливими освітніми потребами [25, с. 35].

Практична складова професійної підготовки забезпечує не лише формування навичок проведення уроків, а й розвиток здатності до педагогічної взаємодії, лідерства, емпатії, організаторської культури, професійної рефлексії та відповідальності за результати власної діяльності. Під час практик студенти удосконалюють уміння організовувати спортивні заходи, змагання, туристичні походи та масові фізкультурно-оздоровчі акції, підтримувати мотивацію здобувачів до занять фізичними вправами, забезпечувати безпечні умови та профілактику травматизму, здійснювати педагогічний контроль за навантаженнями і фізичним станом учнів [28].

Важливим результатом практичної підготовки є формування здатності конструювати індивідуалізовані програми фізичного розвитку, здійснювати корекційно-оздоровчу роботу, адаптувати вправи до можливостей різних вікових груп, застосовувати методи самоконтролю й самооцінювання рухової діяльності. Особливого значення набуває інтеграція педагогічних, психологічних, спортивних і медико-біологічних знань, яка дозволяє сформувати комплексну

модель професіоналізму, де навчальна, виховна, оздоровча та спортивно-орієнтована діяльність виступають взаємопов'язаними й взаємодоповнюючими аспектами роботи викладача [15, с. 39].

Така інтегративність забезпечує здатність майбутніх фахівців не лише ефективно викладати фізичну культуру, а й здійснювати тренерську діяльність, реалізовувати спортивні, рекреаційні та реабілітаційні програми, адаптувати міжнародний досвід і сучасні наукові досягнення до умов української освіти. Усе це формує готовність викладача гнучко реагувати на виклики сучасності, впроваджувати інновації, розвивати здоров'язбережувальне освітнє середовище, формувати ціннісне ставлення до активного способу життя, забезпечувати гармонійний фізичний, психічний і соціальний розвиток особистості [30].

У підсумку професійна підготовка викладача фізичного виховання виступає як всебічна, багатокомпонентна та практикоорієнтована система, що дозволяє сформувати компетентного, творчого, гуманістично налаштованого й конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно реалізовувати завдання сучасної загальної та вищої освіти, сприяти підвищенню якості фізичного виховання, розвитку культури здоров'я та утвердженню цінностей фізичної активності в суспільстві [14, с. 90].

Етапи професійної підготовки фахівців у галузі фізичного виховання утворюють логічно послідовну систему, яка забезпечує поступове формування особистості майбутнього викладача, розвиток його професійних компетентностей, мотивації до педагогічної діяльності та здатності ефективно виконувати завдання сучасної освіти [30, с. 10].

Першим, надзвичайно важливим компонентом виступає доуніверситетський етап, який формує базову мотиваційно-ціннісну орієнтацію особистості на обрання педагогічної професії, визначає первинний рівень фізичної, інтелектуальної та психологічної готовності до навчання у сфері фізичного виховання. У цей період майбутні абітурієнти набувають початкових умінь у спортивних секціях, дитячо-юнацьких спортивних школах, гуртках здоров'язбережувальних практик, беруть участь у змаганнях, ознайомлюються з

основами фізичної культури та спорту, що сприяє формуванню інтересу до рухової активності, розвитку спортивних здібностей і оцінці власної здатності до майбутньої професії [31].

Важливим результатом доуніверситетського етапу є становлення особистісної мотивації до педагогічної діяльності, усвідомлення соціальної значущості професії викладача фізичного виховання та готовність до подальшого професійного становлення. Наступним ключовим етапом є освітній процес у закладі вищої освіти, який забезпечує фундаментальну теоретичну, методичну та практичну підготовку майбутнього фахівця [31, с. 20].

У ЗВО студенти опановують систему спеціальних дисциплін — педагогічних, психологічних, анатомо-фізіологічних, спортивно-методичних, медико-біологічних та технологічних, що створюють наукове підґрунтя для педагогічної діяльності. Освітній процес передбачає поєднання аудиторної, самостійної та практикоорієнтованої роботи, формування вмінь організовувати навчально-виховний процес, здійснювати педагогічний контроль, планувати фізичні навантаження, застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, інтерактивні методи навчання, інноваційні підходи до розвитку рухових компетентностей і використання здоров'язбережувальних технологій. Значну увагу приділено розвитку комунікативних, лідерських та організаторських здібностей, формуванню педагогічного мислення, навичок самоаналізу та саморегуляції, що є необхідними для ефективної роботи у школі чи іншому освітньому середовищі [32].

Завершальним і водночас інтегрувальним етапом професійної підготовки виступає педагогічна практика, яка становить ключовий елемент формування професійної майстерності та готовності до самостійної діяльності. Саме у процесі практики студенти стикаються з реальними умовами роботи викладача фізичного виховання: планують та проводять уроки, організовують фізкультурно-оздоровчі заходи, адаптують навчальні програми до потреб учнів, здійснюють контроль їх фізичного розвитку, налагоджують педагогічну взаємодію, розв'язують конфліктні чи нестандартні ситуації, формують

дисципліну та мотивацію до рухової активності. Практика також забезпечує розвиток професійної рефлексії, уміння критично оцінювати власні педагогічні дії, корегувати методи роботи, поєднувати теоретичні знання з реальним педагогічним досвідом [32, с. 65].

Таким чином, система етапів професійної підготовки – від доуніверситетського становлення мотивації до глибокої фахової підготовки у ЗВО та завершальної педагогічної практики – дає змогу формувати висококваліфікованого викладача фізичного виховання, який володіє комплексом професійних компетентностей, здатний творчо мислити, гнучко реагувати на освітні виклики, забезпечувати гармонійний фізичний розвиток здобувачів освіти та реалізовувати стратегії здоров'язбереження в умовах сучасного освітнього простору [20, с. 8].

Роль педагогічної практики у формуванні фахових умінь майбутнього викладача фізичного виховання є фундаментальною, оскільки саме під час практичного занурення у реальне освітнє середовище відбувається повноцінне поєднання теоретичних знань, методичних настанов і професійно значущих особистісних якостей у стійку професійну компетентність [33].

На етапі проходження педагогічної практики студенти здійснюють безпосередню реалізацію отриманих знань: вони трансформують теоретичні положення педагогіки, психології та методики фізичного виховання у конкретні педагогічні дії, опановують навички побудови уроку, розроблення конспектів та програм занять, добору і дозування фізичних вправ відповідно до вікових, статевих, індивідуальних і психофізичних особливостей учнів [5, с. 34].

У ході практичної діяльності майбутні фахівці вчаться застосовувати сучасні освітні технології, засоби цифрового моніторингу фізичної підготовленості, педагогічні прийоми мотиваційної підтримки, методи активного та інтерактивного навчання, технології інклюзивного та диференційованого підходу, а також здоров'язбережувальні методики, що сприяють профілактиці травматизму та підтриманню оптимальних умов рухової діяльності [9, с. 56].

Педагогічна практика відіграє ключову роль у становленні професійної

ідентичності, оскільки студент усвідомлює власне місце й значущість у системі взаємодії «учитель – учень», приймає професійні норми й цінності, формує педагогічну позицію, стиль спілкування і структуру професійної поведінки. У цей період активно розвивається здатність до педагогічного лідерства, організації групової діяльності, впливу на мотиваційний клімат у класі, налагодження партнерських відносин з учнями, колегами та батьками, розуміння соціальної місії викладача фізичної культури як провідника ідеї здорового способу життя [35].

Важливим здобутком практики є формування усвідомленої педагогічної рефлексії: майбутні вчителі навчаються аналізувати кожен етап проведеного заняття, оцінювати результативність педагогічних рішень, порівнювати запланований хід уроку з реальною динамікою подій, визначати педагогічні помилки та причини їх виникнення, віднаходити шляхи вдосконалення організації уроків та методичного забезпечення [43, с. 11].

Рефлексивна діяльність сприяє розвитку критичного мислення, уміння приймати зважені професійні рішення, формуванню установки на постійне самовдосконалення, що є необхідним чинником професійного зростання сучасного педагогічного працівника. Крім того, педагогічна практика дозволяє майбутнім викладачам виробити психологічну стійкість, вміння діяти у стресових або непередбачуваних ситуаціях, ефективно управляти поведінкою учнів, забезпечувати дисципліну та конструктивну взаємодію у групі [33, с. 76].

Саме завдяки практиці студент перетворюється з пасивного спостерігача на активного учасника освітнього процесу, що забезпечує справжню професійну соціалізацію. Таким чином, педагогічна практика виступає не лише етапом апробації знань, а й потужним механізмом формування фахової майстерності, педагогічної свідомості, професійних цінностей і здатності до саморозвитку, що у комплексі забезпечує становлення висококваліфікованого, компетентного й мотивованого викладача фізичного виховання, готового до ефективної роботи в умовах сучасної освітньої системи [36].

Інноваційні технології у професійній підготовці фахівців з фізичного

виховання відіграють фундаментальну роль у формуванні компетентного, сучасного і конкурентоспроможного педагога, оскільки вони дозволяють поєднати класичні методи навчання з новітніми цифровими, інтерактивними та дистанційними підходами, підвищують ефективність засвоєння знань, розвиток практичних умінь та формування професійної ідентичності. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у професійній підготовці забезпечує формування у студентів цифрової грамотності та уміння ефективно застосовувати цифрові ресурси для організації навчального процесу. Це включає використання мультимедійних презентацій, інтерактивних електронних підручників, відеолекцій та навчальних модулів, хмарних платформ для спільної роботи та обміну матеріалами, мобільних додатків для контролю фізичної активності та самостійного виконання тренувальних програм, систем відеоаналізу рухових дій, а також електронних журналів для обліку результатів навчання та моніторингу прогресу студентів. Такий комплекс інструментів дозволяє організувати навчання у змішаному форматі, поєднуючи аудиторні заняття, дистанційні лекції та асинхронні завдання, що значно розширює можливості індивідуалізації освітнього процесу та розвитку самостійності майбутнього педагога [36, с. 73].

Інтерактивні методи навчання відіграють ключову роль у професійній підготовці фахівців фізичного виховання, оскільки вони сприяють розвитку практичних умінь, аналітичного мислення, комунікативних навичок та здатності до роботи в команді. Серед таких методів особливе значення мають тренінги професійних умінь, кейс-метод, проблемно-орієнтоване навчання, моделювання педагогічних ситуацій, колективні проєктні технології та гейміфікація. Вони дозволяють студентам не лише відпрацьовувати педагогічні і спортивні навички, а й формують здатність приймати рішення у нестандартних ситуаціях, адаптувати навчальні програми до конкретних потреб учнів, планувати фізичне навантаження та корегувати його відповідно до фізіологічних показників. Інтерактивні методики стимулюють активну участь студентів у навчальному процесі, підвищують їхню мотивацію та залученість, формують професійну

відповідальність і усвідомлення соціальної значущості роботи викладача фізичного виховання [37].

Особливої уваги заслуговує використання онлайн-тренувань у професійній підготовці. Такі тренування дозволяють студентам опановувати техніку виконання фізичних вправ, відпрацьовувати координаційні та технічні елементи, самостійно контролювати фізичні навантаження та оцінювати результати власної діяльності за допомогою відеоаналізу. Онлайн-тренування сприяють формуванню умінь планування та самоконтролю, розвитку мотивації до регулярних занять, підвищують рівень фізичної підготовленості та забезпечують індивідуалізацію навчального процесу. Завдяки цифровим платформам студенти мають можливість повторно виконувати вправи, аналізувати власні помилки та порівнювати їх із нормативними показниками, що забезпечує високу ефективність тренувальної діяльності та професійного самовдосконалення [23, с. 67].

Віртуальні симуляції та цифрові тренажери відкривають додаткові можливості для розвитку професійної компетентності майбутніх викладачів фізичного виховання. Вони дозволяють моделювати різні педагогічні та спортивні ситуації, у тому числі командні ігри, індивідуальні вправи, суддівство на змаганнях, аналіз техніки виконання складних рухових елементів. Віртуальні симуляції забезпечують безпечне середовище для вдосконалення технічних навичок, розвитку просторової уяви, моторного інтелекту та аналітичних умінь. Це дозволяє студентам формувати уявлення про ефективну організацію навчально-тренувального процесу, відпрацьовувати професійні рішення у різних ситуаціях, аналізувати помилки та здійснювати корекцію власної діяльності без ризику для учнів і самого викладача [39].

Дистанційні курси та масові відкриті онлайн-курси (МООК) забезпечують студентам доступ до світових освітніх ресурсів, сучасних методик фізичного виховання, тренувальних технологій та наукових досліджень. Вони сприяють розвитку академічної мобільності, дозволяють будувати індивідуальні освітні траєкторії, забезпечують можливості для самостійного опанування нових знань,

адаптації міжнародного досвіду до національного контексту та постійного професійного розвитку. Дистанційні курси формують уміння самостійно аналізувати інформацію, планувати освітній процес, оцінювати результати своєї діяльності та застосовувати сучасні педагогічні технології в навчально-виховній роботі [13, с. 81].

Інтеграція інноваційних технологій у професійну підготовку майбутніх викладачів фізичного виховання забезпечує формування комплексу ключових компетентностей, необхідних у сучасному освітньому середовищі. До них належать цифрова компетентність, здатність до самостійного навчання, аналітичне і критичне мислення, уміння адаптувати освітні та тренувальні програми до конкретних умов, здатність застосовувати інформаційні та комунікаційні засоби для організації навчального процесу та контролю навчальних результатів. Використання інноваційних технологій підвищує мотивацію студентів до навчання, формує усвідомлене ставлення до здорового способу життя, розвитку рухових компетентностей учнів і власного фізичного розвитку, а також забезпечує готовність до роботи у високотехнологічному освітньому середовищі. Крім того, застосування сучасних цифрових та інтерактивних технологій сприяє формуванню професійної рефлексії, здатності до самовдосконалення та безперервного підвищення кваліфікації, що є необхідним чинником ефективної педагогічної діяльності [21, с. 5].

Отже, впровадження інноваційних технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання не лише модернізує зміст навчання, а й сприяє формуванню високого рівня професійної компетентності, педагогічної відповідальності, інноваційного мислення та цифрової культури. Це створює умови для підготовки сучасного викладача фізичного виховання, здатного ефективно організовувати навчально-тренувальний процес, впроваджувати передові методики, адаптувати їх до конкретних потреб учнів та освітнього середовища, здійснювати контроль за результативністю освітніх і тренувальних програм та постійно вдосконалювати власну професійну майстерність у відповідності до вимог XXI століття [33, с. 83].

Підготовка висококваліфікованих викладачів фізичного виховання є ключовим чинником розвитку системи освіти та формування здорового способу життя у сучасному суспільстві. Проте сьогодні процес підготовки фахівців у цій галузі стикається з рядом системних проблем, які негативно впливають на рівень професійної компетентності студентів і їхню готовність до ефективної педагогічної та тренерської діяльності. Однією з найактуальніших проблем є недостатність практичної підготовки. Незважаючи на те, що більшість навчальних програм передбачають практичні заняття та педагогічну практику, їх обсяг часто виявляється недостатнім для того, щоб студенти могли оволодіти усіма необхідними практичними навичками. Практична підготовка обмежується класичною організацією уроків, проведенням тренувальних занять у вузьких межах спортивних секцій або на лабораторно-методичних заняттях, що не завжди відображає реальні умови навчально-виховного процесу в закладах освіти. Як наслідок, студенти отримують переважно теоретичні знання, але не мають достатньої можливості розвивати навички управління навчально-тренувальним процесом, організації групової та індивідуальної роботи, контролю фізичного навантаження, планування комплексних програм фізичної підготовки, застосування сучасних методик та технологій. Така ситуація негативно впливає на формування професійної ідентичності, здатності до самостійного прийняття рішень у педагогічній діяльності, розвитку професійної рефлексії та критичного мислення, що є невід'ємною складовою підготовки викладача фізичного виховання [40].

Другим ключовим аспектом проблемної сфери є потреба в модернізації змісту навчальних програм. Багато існуючих навчальних планів залишаються орієнтованими на класичні методики, які не повністю відповідають сучасним вимогам освітнього процесу та розвитку технологій. Такі програми часто не враховують швидкі зміни у сфері фізичного виховання, появу нових видів спорту, сучасних методик фізичної підготовки та інноваційних педагогічних технологій, таких як інтерактивне навчання, онлайн-тренування, віртуальні симуляції, дистанційні курси та інструменти ІКТ. Відсутність системного

оновлення програм призводить до того, що студенти не отримують достатньої підготовки для роботи в умовах цифровізованого освітнього середовища та сучасних вимог до організації навчально-тренувального процесу. Крім того, навчальні плани часто недостатньо інтегрують міждисциплінарні знання, зокрема педагогіку, психологію, валеологію та спортивну науку, що обмежує можливості комплексного підходу до підготовки майбутнього викладача та розвитку його здатності адаптувати методики фізичного виховання до індивідуальних потреб учнів [40, с. 34].

Недостатність практичної підготовки та застарілий зміст навчальних програм взаємопов'язані й взаємно посилюють негативний ефект. Студенти, які отримують більше теоретичних знань і менше практичних навичок, часто відчують труднощі під час проходження педагогічної практики, що знижує рівень їхньої впевненості та професійної готовності. Відсутність достатньої практичної підготовки ускладнює застосування студентами сучасних методів навчання, інтеграцію інноваційних технологій та використання цифрових ресурсів у власній педагогічній діяльності, що в цілому знижує ефективність професійної підготовки та впливає на якість фізичного виховання у школах і спортивних закладах [41].

Для вирішення зазначених проблем у науковій та освітній практиці пропонується комплексний підхід, який передбачає кілька взаємопов'язаних напрямів. По-перше, необхідне збільшення обсягу практичної підготовки у рамках освітнього процесу. Це включає додаткові години для проведення уроків фізичного виховання, організації тренувальних занять, спортивно-оздоровчих заходів, а також практику в школах та спортивних організаціях під керівництвом досвідчених наставників і тренерів. Такий підхід дозволяє студентам не лише відпрацьовувати технічні й методичні навички, а й розвивати уміння організовувати групову роботу, планувати фізичні навантаження та оцінювати ефективність навчально-тренувального процесу. Практична підготовка має включати різні форми діяльності: індивідуальні й командні вправи, спортивні ігри, оздоровчі програми, контроль фізичного стану учнів та аналіз результатів

тренувань [41, с. 42].

По-друге, модернізація змісту навчальних програм повинна передбачати інтеграцію сучасних інноваційних технологій, таких як онлайн-тренування, віртуальні симуляції, дистанційні курси, використання інтерактивних платформ і цифрових інструментів ІКТ. Включення цих технологій у навчальний процес дозволяє поєднувати теоретичні знання з практичними навичками, підвищує мотивацію студентів, розвиває їхню цифрову та педагогічну компетентність, а також забезпечує готовність до роботи у високотехнологічному освітньому середовищі. Важливою складовою модернізації є інтеграція міждисциплінарних знань, що дозволяє студентам комплексно оцінювати фізичний розвиток учнів, враховувати психологічні та педагогічні аспекти навчального процесу, формувати програми фізичного виховання з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб учнів [6, с. 92].

Ще однією перспективою є запровадження системи наставництва та менторства, коли досвідчені викладачі та тренери супроводжують студентів протягом практики та допомагають адаптувати теоретичні знання до практичної діяльності. Це сприяє формуванню професійної ідентичності, розвитку педагогічної рефлексії, умінню аналізувати власну діяльність і здійснювати самокорекцію. Також доцільним є створення умов для проведення дослідницької та проєктної діяльності, що дозволяє студентам розвивати аналітичне мислення, інноваційні підходи та здатність впроваджувати нові методики у навчально-тренувальний процес [42].

У перспективі удосконалення підготовки викладачів фізичного виховання передбачає поєднання збільшення практичного компоненту, модернізації змісту навчальних програм, впровадження інноваційних технологій, наставництва та активної інтеграції міждисциплінарних знань. Такий комплексний підхід дозволяє підвищити якість освіти, формує компетентного, сучасного та мобільного фахівця, здатного ефективно організовувати навчально-тренувальний процес, впроваджувати сучасні методики, застосовувати цифрові та інтерактивні ресурси, розвивати фізичну активність і здоров'я учнів та постійно

вдосконалювати власну педагогічну майстерність відповідно до вимог ХХІ століття [42, с. 42].

1.3. Аналіз підходів до моделювання професійної діяльності

Поняття «модель професійної діяльності» є однією з ключових категорій сучасної педагогічної науки та теорії професійної підготовки, оскільки воно дозволяє системно описати, структурувати та прогнозувати професійну діяльність фахівця, зокрема майбутнього викладача фізичного виховання. У широкому розумінні модель професійної діяльності визначається як науково обґрунтоване відображення реальної професійної діяльності у формі концептуальної, структурної або функціональної схеми, що включає основні компоненти діяльності, їхні взаємозв'язки, процеси, ролі та функції, а також конкретні компетенції, які необхідно сформувати у суб'єкта професійної підготовки. Моделювання професійної діяльності виконує низку важливих функцій, серед яких виділяють пізнавальну, організаційну та прогностичну. Пізнавальна функція полягає у системному вивченні структури діяльності та визначенні основних елементів, що формують професійну компетентність, що дозволяє глибше розуміти, які знання, уміння та навички є необхідними для ефективного виконання професійних завдань. Організаційна функція спрямована на впорядкування освітнього процесу, планування підготовки фахівців та створення методологічних основ для впровадження інноваційних технологій навчання. Прогностична функція моделі забезпечує можливість оцінки ефективності професійної підготовки, прогнозування результатів діяльності майбутніх викладачів, а також визначення шляхів удосконалення педагогічного процесу та підвищення професійної майстерності [44].

У науково-методичній літературі виділяють кілька видів моделей професійної діяльності, кожен з яких має свої специфічні ознаки, функції та сферу застосування. Перш за все, функціональні моделі професійної діяльності відображають послідовність дій, операцій, процедур та функцій, які виконуються фахівцем у межах професійної компетентності. У таких моделях особлива увага

приділяється взаємозв'язку між діями та результатами діяльності, визначенню ключових функціональних блоків, що дозволяє чітко визначити навчальні та тренувальні завдання у підготовці студентів. Функціональні моделі є важливими для побудови практико-орієнтованих програм навчання, оскільки дозволяють відтворювати алгоритми професійної діяльності у навчальних ситуаціях, моделювати дії викладача під час проведення уроків фізичного виховання та тренувальних занять, а також формувати у студентів послідовність дій, необхідних для досягнення певного професійного результату [44, с. 67].

Структурні моделі професійної діяльності зосереджуються на описі компонентів діяльності та взаємозв'язків між ними. Вони включають виділення основних блоків діяльності, таких як цілі, завдання, функції, ресурси, засоби, знання, уміння та навички, а також взаємодію між цими елементами. Структурні моделі дозволяють виявити внутрішню організацію професійної діяльності, визначити пріоритетні напрямки підготовки та створюють основу для побудови комплексних навчальних програм, у яких логічно поєднуються теоретична підготовка, практичні навички та педагогічна майстерність. Для майбутніх викладачів фізичного виховання структурні моделі дозволяють системно підходити до організації навчально-тренувальної діяльності, планування уроків та спортивних занять, інтеграції знань із педагогіки, психології, фізіології та валеології, а також контролю результатів навчання та розвитку фізичних компетентностей учнів [44].

Компетентнісні моделі професійної діяльності відображають зв'язок між складовими професійної підготовки та очікуваними результатами у формі компетентностей. Вони визначають комплекс знань, умінь, навичок, цінностей і мотиваційних компонентів, які повинен сформувати майбутній фахівець для успішного виконання професійних функцій. Компетентнісні моделі є особливо актуальними у контексті сучасних освітніх стандартів, які орієнтовані на формування результатів навчання через розвиток професійної компетентності та готовності до самостійної діяльності. Вони дозволяють систематизувати підготовку студентів за критеріями ефективності виконання професійних

завдань, підвищити адаптивність майбутніх викладачів до різноманітних освітніх і соціальних умов, а також інтегрувати сучасні технології, методи оцінювання та інноваційні підходи у навчальний процес [27, с. 62].

Метою моделювання професійної діяльності є створення науково обґрунтованого та практично застосовного інструменту, який дозволяє ефективно організувати професійну підготовку студентів, передбачити результативність навчально-виховного процесу та забезпечити високий рівень професійної компетентності. Моделювання дозволяє визначити ключові етапи розвитку майбутнього фахівця, зокрема процес формування знань, практичних умінь та педагогічних навичок, а також сприяє оптимізації освітнього процесу шляхом адаптації програм, використання інноваційних технологій, розробки навчально-методичних комплексів та індивідуалізації підготовки. Крім того, моделювання професійної діяльності забезпечує основу для прогнозування професійного розвитку, оцінювання ефективності педагогічних і тренувальних методик, а також визначення напрямів вдосконалення освітнього процесу з урахуванням сучасних тенденцій фізичного виховання, технологічного прогресу та змін у соціальному середовищі [34].

Таким чином, поняття «модель професійної діяльності» є багатогранним і охоплює різні підходи до опису, структуризації та прогнозування професійної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання. Функціональні, структурні та компетентнісні моделі взаємодоповнюють одна одну, забезпечуючи комплексне бачення професійної діяльності, що включає як послідовність дій і операцій, так і внутрішню структуру та необхідні компетенції. Моделювання, у свою чергу, дозволяє науково обґрунтовано проектувати підготовку фахівців, підвищувати її ефективність та адаптивність, інтегрувати сучасні педагогічні та цифрові технології, а також забезпечувати системний розвиток професійної компетентності майбутніх викладачів фізичного виховання відповідно до вимог сучасної освіти та суспільства. У підсумку, моделі професійної діяльності виступають не лише як інструмент аналізу та опису діяльності, а й як ефективний метод управління освітнім процесом,

формування професійної ідентичності та розвитку практичних і методичних умінь студентів [8, с. 24].

Теоретико-методологічні засади моделювання професійної діяльності майбутніх викладачів фізичного виховання формують концептуальні підходи, що визначають логіку, зміст та структуру освітнього процесу, а також методологію побудови моделей, здатних відтворювати реальні професійні ситуації та забезпечувати ефективне формування компетентностей. Однією з основних теоретико-методологічних позицій є системний підхід, який розглядає професійну підготовку як цілісну систему взаємопов'язаних елементів: знань, умінь, навичок, цінностей, мотиваційних та поведінкових компонентів, організованих у єдину структуру. Системний підхід дозволяє чітко визначити внутрішню організацію професійної діяльності, взаємозв'язки між її функціональними блоками та етапами, сприяє інтеграції теоретичних і практичних складових, а також забезпечує можливість комплексної оцінки результатів підготовки. У рамках системного підходу моделювання передбачає ідентифікацію ключових компонентів діяльності викладача фізичного виховання, встановлення їхніх взаємозв'язків та взаємовпливу, що дозволяє створювати навчальні програми, орієнтовані на цілісне формування професійної компетентності та готовності до реалізації педагогічних функцій у реальному освітньому середовищі [33, с. 73].

Компетентнісний підхід є ще однією важливою методологічною основою моделювання, оскільки він акцентує увагу на результатах навчання та формуванні у студентів професійних компетентностей, необхідних для успішного виконання професійних завдань. У цьому контексті моделювання професійної діяльності передбачає визначення комплексу знань, умінь, навичок та ціннісних орієнтацій, які необхідно сформувати в майбутнього викладача фізичного виховання, а також методів і засобів їх розвитку. Компетентнісний підхід дозволяє зосередитися на розвитку практичних умінь, педагогічної рефлексії, критичного та аналітичного мислення, здатності адаптувати навчально-тренувальний процес до потреб різних груп учнів і специфіки освітніх

закладів. Він також забезпечує ефективну інтеграцію теоретичної підготовки та практичного досвіду, що є особливо важливим у сфері фізичного виховання, де ключове значення має не лише знання, а й здатність реалізувати його на практиці через організацію навчально-тренувального процесу та оцінювання результатів [25, с. 27].

Особистісно орієнтований підхід доповнює системний і компетентнісний, оскільки підкреслює необхідність врахування індивідуальних особливостей студентів у процесі підготовки та моделювання їхньої професійної діяльності. У межах цього підходу освітня програма формується з урахуванням потреб, інтересів, мотивації, психофізіологічних характеристик і рівня розвитку конкретного студента. Особистісно орієнтоване моделювання сприяє розвитку професійної самосвідомості, відповідальності, здатності до самоконтролю та самоорганізації, а також підвищує мотивацію до навчання і практичної діяльності. Такий підхід дозволяє не лише відтворювати модель професійної діяльності як абстрактну структуру, а й створювати умови для індивідуалізації освітнього процесу, що забезпечує максимальну ефективність формування професійних компетентностей у кожного студента [32].

Важливе значення у теоретико-методологічних засадах моделювання має аналіз освітніх парадигм, серед яких виділяють традиційну та інноваційну. Традиційна парадигма орієнтована на передачу знань, формування навичок через репродуктивні методи навчання та стандартизовані програми підготовки, де основну роль відіграє викладач, а студент здебільшого виконує репродуктивні завдання. Моделювання у цьому випадку спрямоване на відтворення усталених схем діяльності, структурування знань та побудову лінійних навчальних програм, що забезпечують формування базових умінь та навичок. У свою чергу, інноваційна парадигма передбачає активну участь студента у навчальному процесі, розвиток критичного мислення, компетентнісних і особистісних характеристик, застосування інтерактивних та цифрових технологій, проектної та дослідницької діяльності. Моделювання у рамках інноваційної парадигми забезпечує гнучкість навчальних програм, адаптацію освітнього процесу до

потреб сучасного освітнього середовища та індивідуальних особливостей студентів, а також інтеграцію інноваційних методів навчання, які сприяють розвитку професійної готовності майбутніх викладачів фізичного виховання у реальних умовах [23, с. 78].

Таким чином, теоретико-методологічні засади моделювання професійної діяльності базуються на поєднанні системного, компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів, що дозволяє створювати комплексні, науково обґрунтовані та практично застосовні моделі, здатні забезпечити формування у студентів знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій та педагогічних компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності. Розуміння та використання традиційної та інноваційної освітніх парадигм дозволяє поєднувати класичні підходи до навчання з сучасними методиками, інтерактивними технологіями та цифровими ресурсами, що забезпечує високу ефективність підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання та їхню готовність до роботи в умовах сучасного освітнього середовища. У результаті застосування зазначених підходів моделювання професійної діяльності стає не лише науковим інструментом аналізу та опису діяльності, а й ефективним механізмом управління освітнім процесом, розвитку практичних умінь і компетентностей, формування професійної ідентичності та особистісної зрілості майбутніх педагогів фізичного виховання [6].

У сучасних умовах реформування системи вищої освіти особливої актуальності набуває узагальнення зарубіжного й українського досвіду моделювання професійної діяльності викладачів фізичного виховання, оскільки саме ефективна модель професійної підготовки є тим концептуальним орієнтиром, що забезпечує формування конкурентоспроможного, мобільного й професійно компетентного фахівця, здатного до реалізації інноваційних підходів у навчально-виховному процесі [45, с. 33].

Зарубіжні педагогічні системи, особливо тих країн, де традиційно сильні позиції спорту й педагогіки (США, Канада, Німеччина, Фінляндія, Австралія), ґрунтуються на компетентнісній моделі підготовки, орієнтованій на інтеграцію

теоретичних знань, практичного досвіду й дослідницьких умінь. Наприклад, у Північній Америці широко застосовуються технології проблемно-орієнтованого навчання та моделювання реальних професійних ситуацій, що дозволяє студентам формувати навички прийняття рішень у складних педагогічних умовах; студенти активно залучаються до тренерської практики, роботи зі спортивними командами, проходження стажувань у шкільних та університетських спортивних центрах [45, с. 22].

У Фінляндії, яка є одним із лідерів освітніх реформ, підготовка викладачів фізичного виховання поєднує високий рівень академічності з інтенсивними практичними заняттями, а також із системою персонального наставництва, коли майбутній викладач супроводжується ментором від початку до завершення навчання. У Німеччині ж освітні програми значною мірою базуються на міждисциплінарності: педагогічні, психологічні, медико-біологічні та спортивні дисципліни інтегруються в єдину модель професійної підготовки, спрямовану на розвиток здатності працювати з різними категоріями населення, у тому числі з дітьми з особливими освітніми потребами. Австралійські університети приділяють особливу увагу розвитку в майбутніх викладачів лідерських якостей і навичок організації спортивно-оздоровчих заходів у громаді, акцентуючи на важливості ролі педагога у популяризації здорового способу життя [5].

Український досвід моделювання професійної діяльності викладачів фізичного виховання, хоча й зазнав значних трансформацій під впливом євроінтеграційних процесів, зберіг низку особливостей, притаманних вітчизняній педагогічній школі. Університетські програми традиційно включають потужний медико-біологічний та методико-педагогічний компоненти, однак упродовж останнього десятиліття більшої ваги набули компетентнісний підхід, кредитно-модульна система навчання, інтеграція сучасних технологій, зокрема цифрових засобів аналізу рухової активності, фітнес-технологій, методів індивідуалізованого тренування [42, с. 38].

Українські освітні реформи спрямовані на збільшення обсягу практичної підготовки та розвиток умінь самостійного професійного моделювання, коли

студент навчається створювати власні педагогічні проєкти, розробляти авторські методики занять, використовувати інноваційні підходи до оцінювання фізичної підготовленості учнів [34, с. 34].

Прикладами успішних освітніх моделей у різних країнах можуть слугувати «моделі професійної рефлексії» (Велика Британія), «моделі практичного занурення» (США, Австралія), «дослідницька модель підготовки» (Скандинавія), які націлені на формування педагогічної автономії та критичного мислення, здатності адаптуватися до мінливих вимог професійної діяльності. У межах України позитивні результати демонструють університетські моделі інтегрованої підготовки, що поєднують різні типи практик — навчальну, тренерську, науково-дослідну, оздоровчу – у єдину систему послідовного професійного становлення [25, с. 43].

Проведений порівняльний аналіз зарубіжного й українського досвіду дає змогу виявити кілька ключових тенденцій: по-перше, глобальним є перехід від знаннєвої парадигми до компетентнісної, де центральне місце займає практична здатність педагога ефективно діяти в реальних умовах; по-друге, зростає значення міждисциплінарності та інтеграції наук про людину, спорту, педагогіки; по-третє, акцент робиться на розвитку особистості викладача, його педагогічної мобільності, комунікативності, креативності, здатності організовувати навчальне середовище, орієнтоване на гармонійний фізичний розвиток учнів. Водночас важливим є розуміння особливостей професійної підготовки фахівців у галузі фізичного виховання як специфічної діяльності, що поєднує педагогічний, тренерський, оздоровчий і соціально-виховний аспекти [15, с. 63].

Модель майбутнього викладача фізичного виховання має враховувати необхідність формування широкого спектра компетентностей: методичних – для планування й проведення занять; психологічних – для роботи з учнями різного віку й рівня підготовленості; організаційних — для забезпечення безпечного та ефективного освітнього середовища; медико-біологічних – для контролю стану здоров'я та фізичного розвитку; комунікативних – для налагодження взаємодії з

учнями, батьками, колегами; цифрових – для використання сучасних технологій моніторингу фізичної активності, аналізу результатів, презентації навчального матеріалу [16].

Таким чином, узагальнення міжнародного досвіду й адаптація його до українського освітнього контексту сприяють формуванню більш гнучкої, адаптивної та науково обґрунтованої моделі майбутнього викладача фізичного виховання, що відповідає потребам сучасного суспільства та тенденціям розвитку фізкультурно-спортивної галузі [16, с. 23].

У контексті модернізації сучасної системи освіти та зростання суспільного запиту на формування фізично, емоційно й соціально компетентної молоді особливо важливою стає науково обґрунтована модель професійної діяльності викладача фізичного виховання, яка виступає не лише концептуальним орієнтиром, а й методологічною основою для проєктування й упровадження ефективної освітньої практики [29, с. 78].

Ключові компоненти такої моделі охоплюють взаємопов'язані структурні елементи: цілі й завдання, зміст підготовки та професійної діяльності, методи педагогічної взаємодії, очікувані результати та механізми реалізації, які забезпечують цілісність і функціональність педагогічного процесу. Цільовий компонент моделі передбачає формування висококваліфікованого педагога-фахівця, здатного забезпечувати оптимальний фізичний розвиток учнів, формувати позитивну мотивацію до занять фізичною культурою, виховувати культуру здоров'я й рухової активності [45, с. 34].

На рівні стратегічних цілей іде мова про створення педагогічних умов для розвитку фізичної культури особистості, формування в учнів компетентності здоров'язбереження, розвитку рухових навичок, здатності застосовувати фізичні вправи для гармонізації фізичного й психоемоційного стану. Операційні цілі конкретизуються в завданнях: організація ефективного навчального процесу з фізичної культури; формування стійких умінь виконання вправ; розробка індивідуалізованих програм фізичного розвитку; забезпечення безпечного освітнього середовища; виховання соціальних якостей – дисциплінованості,

командності, наполегливості; впровадження різноманітних форм рухової активності для підвищення залученості учнів [38].

Змістовий компонент моделі охоплює сукупність теоретичних і практичних знань, методичних і психологічних компетентностей викладача, спрямованих на реалізацію завдань фізичного виховання. Він включає знання з анатомії, фізіології, біомеханіки, основ тренування, спортивних дисциплін, педагогіки й психології, а також методик проведення уроків, планування навантажень, організації роботи зі змішаними чи різнорівневими групами, застосування інформаційно-комунікаційних технологій для моніторингу рухової активності [38, с. 34].

Особливо важливою є складова, що стосується здоров'язберезувальних технологій: викладач має володіти сучасними методами профілактики перевантажень, стресів, травматизму та вміти адаптувати навчальні програми до індивідуальних потреб учнів. Методичний компонент моделі визначає оптимальні способи педагогічної взаємодії й реалізації змісту навчання. У сучасній педагогічній практиці це включає поєднання традиційних методів (пояснення, демонстрація, вправляння, корекція рухів) з інноваційними (інтерактивне навчання, технології моделювання рухів, відеоаналіз, використання цифрових трекерів, застосування тренувальних платформ, методи коучингу й фасилітації) [23, с. 8].

Важливими стають особистісно орієнтовані методи, що сприяють формуванню мотивації учнів до фізичної активності через індивідуалізацію завдань, варіативність діяльності, створення умов для самоконтролю й саморегуляції. Інший блок моделі – результативний – охоплює очікувані результати діяльності викладача, які розглядаються на трьох рівнях: 1) результати учнів (фізичний розвиток, сформованість рухових умінь, рівень мотивації до занять, культура здоров'я, соціальні навички); 2) результати професійної діяльності викладача (ефективність проведених занять, здатність адаптувати методику до умов, рівень педагогічної рефлексії); 3) результати на інституційному рівні (якість освітнього середовища, упровадження інновацій,

співпраця з батьками та громадою) [45, с. 34].

Для того щоб модель функціонувала як цілісна система, необхідні механізми її реалізації, які включають організаційні, нормативно-правові, методичні, інформаційні та мотиваційні інструменти. Організаційні механізми передбачають створення умов для впровадження сучасних форм фізичного виховання – варіативних модулів, секційної діяльності, інклюзивних програм, спортивних івентів. Нормативно-правові механізми забезпечують узгодженість моделі з державними стандартами освіти, санітарними нормами, вимогами до безпеки та охорони здоров'я учнів [39, с. 84].

Методичні механізми включають розробку навчально-методичних комплексів, діагностичних інструментів, системи оцінювання результатів; створення банку методичних матеріалів, відкритих цифрових ресурсів, платформ для професійного обміну досвідом. Інформаційні механізми реалізуються через інтеграцію цифрових технологій: систем моніторингу фізичного стану, електронних щоденників активності, відеоаналізу техніки, дистанційних платформ для теоретичної підготовки [29].

Мотиваційні механізми включають стимулювання професійного розвитку викладача шляхом участі в курсах підвищення кваліфікації, тренінгах, міжнародних програмах обміну, а також упровадження внутрішніх інституційних мотиваційних стратегій – преміювання, рейтингування, підтримка педагогічних інновацій. Таким чином, модель професійної діяльності викладача фізичного виховання є багаторівневою системою, що інтегрує чітко визначені цілі, структурований зміст, інноваційні методи, оцінювання результатів і дієві механізми реалізації, забезпечуючи умови для формування компетентного, мобільного, рефлексивного та професійно зрілого педагога, здатного ефективно діяти в умовах сучасного освітнього простору [59, с. 34].

Актуальність створення моделі сучасного викладача фізичного виховання зумовлена глибокими трансформаціями, що відбуваються у сфері освіти в останні десятиліття, а також зростанням ролі фізичної культури у формуванні здорової, адаптивної та соціально активної особистості. Сучасна школа й

університети працюють в умовах цифровізації, інтенсивного розвитку інформаційних технологій, глобалізаційних процесів, зміни соціальних запитів і цінностей, що визначає нові вимоги до професійної діяльності викладачів [52, с. 53].

Традиційна модель фахівця, яка передбачала лише передавання знань і формування базових рухових навичок, більше не відповідає реаліям сучасного освітнього простору, в якому учень очікує не просто уроку, а комплексного педагогічного супроводу, що сприяє всебічному розвитку: фізичному, емоційному, соціальному, інтелектуальному. Виклики сучасної освіти охоплюють низку проблем: стрімке зростання гіподинамії серед школярів і студентів, зниження рівня мотивації до занять фізичною культурою, збільшення кількості дітей із порушеннями психоемоційного стану, високий рівень використання гаджетів та малорухливого способу життя, що призводить до погіршення фізичного й психічного здоров'я молоді [25, с. 67].

До цього додаються нові вимоги державних стандартів освіти, орієнтовані на компетентнісний підхід, інклюзивні практики, індивідуалізацію навчальних траєкторій і формування в учнів культури здоров'я. У таких умовах викладач фізичного виховання повинен не лише бути спеціалістом у сфері спорту, анатомії чи методики, а й виконувати роль мотиватора, тренера, наставника, медіатора, організатора здоров'язбережувального середовища, що потребує від нього нових професійних і особистісних якостей [21, с. 53].

Потреба в гнучкості, мобільності й інноваційності фахівця зумовлена тим, що освітній процес дедалі більше набуває індивідуалізованого та технологічного характеру: викладачу доводиться працювати з різними групами учнів, адаптувати навчальні програми до їхніх можливостей, впроваджувати сучасні тренувальні методи, використовувати цифрові інструменти для моніторингу фізичної активності, аналізу техніки рухів, формування зворотного зв'язку [20, с. 35].

Гнучкість передбачає готовність педагога швидко реагувати на зміни у змісті освіти, варіативності модулів, потреби впроваджувати нові форми

фізичної активності — від фітнес-програм до елементів спортивних ігор, різноманітних видів активного відпочинку, що відповідають віковим і психофізичним особливостям учнів [23].

Мобільність означає здатність викладача працювати в різних педагогічних контекстах, здійснювати міждисциплінарну взаємодію, освоювати нові технології, брати участь у міжнародних освітніх програмах, тренінгах, практиках, які розширюють його професійний кругозір. Інноваційність фахівця проявляється у вмінні використовувати сучасні освітні ресурси – інтерактивні методики, цифрові засоби тренування, мобільні додатки для контролю навантажень, мультимедійні технології, авторські методичні розробки, – а також у здатності створювати власні освітні продукти, адаптувати методичні підходи до умов інклюзивності та різнорівневої підготовленості учнів. Усе це спричиняє необхідність чітко структурованої й науково обґрунтованої моделі сучасного викладача фізичного виховання, яка визначає не лише набір професійних компетентностей, а й педагогічні позиції, ціннісні орієнтири, поведінкові стратегії та стилі взаємодії в освітньому середовищі [27, с. 35].

Така модель дає змогу систематизувати функціональні обов'язки педагога, уточнити вимоги до його професійної підготовки, забезпечити упровадження інновацій у навчальний процес і створити умови для ефективного розвитку учнів, формування в них позитивної мотивації до фізичної активності та культури здорового способу життя [28, с. 24].

Отже, актуальність створення сучасної моделі викладача фізичного виховання полягає у забезпеченні відповідності професійної діяльності викладача новим соціальним, технологічним і педагогічним викликам, що постають перед освітою XXI століття, та у формуванні фахівця, здатного працювати в динамічному, відкритому, інноваційному освітньому просторі, сприяючи гармонійному розвитку майбутнього покоління [32, с. 22].

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

2.1. Методи дослідження

Для написання кваліфікаційної роботи, пов'язаної з формуванням моделі майбутніх викладачів фізичного виховання, було використано такі методи дослідження:

1. Аналіз науково-методичної літератури.
2. Анкетування.
3. Тестування.
4. Педагогічне спостереження.
5. Методи математичної статистики.

2.1.1. Аналіз науково-методичної літератури

Під час виконання роботи було вивчено наукову, методичну та спеціальну літературу. Ми розглядали такі питання: дослідження основних понять (викладач, фізична підготовленість, оздоровчий засіб, модель фахівця, професійна підготовка, педагогічна майстерність, компетентність); аналіз сучасних підходів до організації навчання студентів – майбутніх вчителів фізичної культури; визначення компонентів, з яких складається професійна модель викладача (знання, вміння, особисті якості); дослідження вимог до професійної діяльності вчителя фізкультури в сучасних умовах освіти; аналіз шляхів вдосконалення процесу підготовки фахівців у закладах вищої освіти.

2.1.2. Анкетування

Метод отримання інформації шляхом письмових відповідей респондентів на систему стандартизованих запитань попередньо підготовлених бланків – анкет. Анкетування належить до групи методів, яка в педагогіці має назву «опитування». Наше опитування було направлено на з'ясування двох аспектів: якими саме якостями та навичками повинен володіти сучасний викладач

фізкультури на думку студентів; та друге – як майбутні фахівці оцінюють рівень власної готовності до роботи в школі. Знати і вміти впроваджувати в навчальний процес моделі. Якими самими якостями та життєвими цінностями, професійні компетентності повинен володіти викладач.

2.1.3. Тестування

Метод дослідження, який дуже часто застосовується в психолого-педагогічних роботах. За допомогою тестів порівнюються рівні оволодіння різними видами діяльності. Тест – це стандартизоване завдання або спеціально пов'язані між собою завдання, що дозволяють досліднику визначити рівень розвитку певної властивості у студента, його характеристики, а також ставлення до тих чи інших об'єктів. Тести, як правило, містять питання і завдання, що вимагають дуже короткої, іноді альтернативної відповіді (наприклад, «так» чи «ні», «більше» або «менше»), вибору одного з наведених варіантів або оцінки за бальною системою. Тестові завдання відрізняються точністю, а їх виконання та обробка зазвичай не займають багато часу. У дослідженні тестування було спрямоване на вирішення головного завдання: порівняння показників рівня сформованості професійних знань та педагогічних умінь майбутніх викладачів в експериментальній і контрольній групах (%) під час констатувального та формувального етапів.

2.1.4. Педагогічне спостереження

Педагогічні спостереження проводилися безпосередньо під час навчальних занять та педагогічної практики на факультеті фізичного виховання. Для проведення експериментального дослідження була залучена група студентів – майбутніх вчителів віком 19-21 рік, які навчаються за спеціальністю вже понад 3 роки. Експеримент проходив на базі університету та закріплених за ним загальноосвітніх шкіл, де студенти проходили практику. На початковому етапі роботи ми сформували 2 групи: контрольна група (n=12) та експериментальна група (n=12). Всього у педагогічному дослідженні взяло участь (n=24). На

початку дослідження всі респонденти мали майже однакові показники у рівні теоретичних знань та методичної підготовленості. Експериментальна група (ЕГ) навчалася за розробленою нами моделлю формування фахових компетентностей, а контрольна група (КГ) – за стандартною навчальною програмою підготовки викладачів фізичного виховання.

Основними напрямками дослідження були активність студентів у різних видах діяльності (проведення уроку, організація змагань); ефективність педагогічних дій у реальних умовах школи; варіанти вирішення конфліктних ситуацій та якість комунікації з учнями загалом і по окремих класах. Із цією метою нами було проаналізовано 47 записаних уроків та виховних заходів 2024-2025 років (розділи: «Гімнастика», «Спортивні ігри», «Легка атлетика», «Методика викладання») у всіх вікових категоріях школярів середніх та старших класів. Для педагогічного експерименту, відповідно до назви кваліфікаційної роботи: «Формування моделі майбутніх викладачів фізичного виховання», було взято розділ «Методика проведення уроку». Це ключовий напрям професійної підготовки, де студентам необхідно продемонструвати широкий арсенал педагогічної техніки, елементів організації учнів як у спортивному залі, так і на майданчику, застосування всіх можливих методів навчання: словесних, наочних і практичних методів, способів виправлення помилок учнів: групових, індивідуальних та фронтальних зауважень, а також весь арсенал організаційних прийомів як за допомогою команд і розпоряджень, так і за допомогою спеціального інвентарю (свистка, карток, розмітки).

2.1.5. Методи математичної статистики

Вираховували середньоарифметичне, стандартне відхилення та встановлення відсоткового співвідношення між групами.

2.2. Організація дослідження

Дослідження проводилося протягом усього терміну навчання та було визначено три етапи:

перший етап (вересень, 2024 р. – грудень, 2024 р.) – визначений об'єкт проходження практики (асистент і тренер ПВНЗ «УГІ» кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання), обґрунтована тема кваліфікаційної роботи, встановлені об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження; сформовані групи студентів для організації і проведення педагогічного спостереження;(асистент і тренер)

другий етап (січень, 2025 р. – серпень, 2025 р.) – було проаналізовано науково-методичну літературу з проблем щодо формування професійної моделі та розвитку педагогічних навичок майбутніх викладачів фізичного виховання у вищій школі (асистент і тренер ПВНЗ «УГІ» кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання). За результатами вивчення науково-методичної літератури написано I розділ кваліфікаційної роботи, визначені діагностичні методики, що розкривають рівень готовності студентів факультету фізичного виховання під час навчально-виховного процесу та педагогічної практики;

третій етап (вересень, 2025 р. – січень, 2026 р.) здійснювався педагогічний експеримент (асистент і тренер ПВНЗ «УГІ» кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання). Було зроблено опис отриманих результатів, що проводилися з 11 вересня по 17 листопада 2025 року на базі ПВНЗ «Українського гуманітарного інституту» (тоталфіт) м. Буча Київської області, під час проведення уроків фізичної культури та виховних заходів протягом усього періоду проходження переддипломної практики.

Апробація результатів роботи оприлюднено на 10 наукових заходах різного рівня: круглі столи (3), Всеукраїнські конференції (2), Міжнародні конференції (4), науковий семінар (1).

2.3. Структурно-функціональний аналіз моделі формування майбутнього викладача фізичного виховання

На основі проаналізованих основних нормативно-правових актів і науково-методичної літератури описано поетапний алгоритм побудови авторської моделі

структурних компонентів для майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах освітніх викликів із взаємопов'язаними компонентами:

- 1) мета розробки моделі майбутніх викладачів фізичного виховання;
- 2) завдання для майбутніх викладачів фізичного виховання;
- 3) знання та застосування майбутніми викладачами фізичного виховання нормативно-правових актів;
- 4) систематичне впровадження майбутніми викладачами фізичного виховання різноманітні форми роботи під час навчально-виховних і тренувальних діяльностей;
- 5) дотримання у повсякденному бутті життєвих цінностей;
- 6) теоретико-практичне поглиблення ключових сфер професійної компетентності викладача фізичного виховання;
- 7) саморозвиток майбутнього викладача фізичного виховання;
- 8) самовдосконалення майбутнього викладача фізичного виховання;
- 9) діагностика професійної компетентності особистісних якостей майбутнім викладачем фізичного виховання;
- 10) отримання бажаного результату майбутнім викладачем фізичного виховання для науково-педагогічної роботи у різних видах діяльності.

Таким чином, авторська модель передбачає: мету, завдання, нормативно-правові акти, форми роботи, життєві цінності, професійні компетентності викладача фізичного виховання, саморозвиток, самовдосконалення, діагностика, результат (див. Додаток А (автор: З. Діхтяренко) [43].

РОЗДІЛ 3 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОПОНОВАНОЇ МОДЕЛІ

3.1. Аналіз структури підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання

Планування навчальної підготовки студентів – одна з важливих сторін управління освітнім процесом. Принциповою особливістю річної підготовки є те, що вона будується на основі самостійних структурних утворень, всі елементи яких об'єднані загальним педагогічним завданням формування компетентності майбутнього фахівця, що забезпечує успішне проходження педагогічної практики. Розподіл процесу підготовки протягом року на відносно самостійні семестри це зумовлювалось необхідністю поетапно підвищувати рівень майстерності студентів за рахунок різнобічної теоретичної підготовки в ті періоди року, коли за навчальним планом практична діяльність у школі ще не передбачалася [1; 24; 25; 33; 34; 38; 41; 43 та ін.].

Сила – це здатність людини долати зовнішній опір або протидіяти йому за допомогою м'язових зусиль. Для викладача це важливо для демонстрації вправ, страховки студентів та підтримки власної форми [36, с. 30].

Витривалість – це здатність організму протистояти втомі під час тривалої фізичної активності. У професійній діяльності викладача витривалість має подвійний вимір: фізичний (здатність проводити кілька пар поспіль) та психологічний (здатність зберігати концентрацію та емоційну стійкість) [6, с. 03].

Швидкість (Прудкість) – це здатність людини виконувати рухові дії за мінімальний проміжок часу [36, с. 30].

Гнучкість – це морфофункціональна властивість опорно-рухового апарату, що визначає здатність виконувати рухи з великою амплітудою [36, с. 30].

Координація (Спритність) – це здатність людини швидко, точно, доцільно, економно та спритно вирішувати рухові завдання, особливо в несподіваних і змінних ситуаціях [36, с. 30].

Теорія професійної педагогічної освіти передбачає: безперервне,

планомірне і всебічне підвищення можливостей студентів за всіма напрямками методичної, психолого-педагогічної та спеціальної підготовки, обумовлених специфікою фізичного виховання та вимогами сучасної шкільної освітньої діяльності; досягнення стану найбільш високої готовності до роботи в умовах реальної школи та демонстрація під час практики найкращого індивідуального рівня викладання [3; 27; 38;].

Навчальний рік зазвичай триває два семестри, але процес може поділятися на модулі та змістові кредити. Навчальні періоди розділені на етапи навчання. Ці освітні етапи виконують ключову функцію в традиційній системі вищої освіти, тому що вони ділять навчальний рік на дві головні частини – для більш загальної теоретичної роботи (аудиторне навчання); другу – для більш специфічної роботи у закладах освіти (період практики). Окрім цього, третій (сесійний) період призначається для підсумкового контролю та аналізу результатів.

Періодизація в педагогічній підготовці, її розподіл на курси, семестри та модулі, а також їх співвідношення і тривалість обумовлені чотирма чинниками: необхідністю виконувати вимоги освітнього стандарту, специфікою спеціальності, рівнем базових знань студента, індивідуальністю формування його професійного стилю [24; 25; 41; 43].

Одним із основних положень теорії формування фахівця фізичної культури є те, що повноцінний розвиток стану професійної готовності («педагогічної майстерності») студента до проведення якісних уроків є тривалий процес і може бути забезпеченим річними чи багаторічними циклами, а строки, менші ніж семестрові, напевно, досить короткі для глибокого засвоєння методики [29; 42; 49]. Принциповою особливістю річної (курсової) підготовки є те, що вона будується на основі відносно самостійних дисциплінарних блоків, всі елементи яких об'єднані загальним педагогічним завданням – досягнення найвищої готовності студента, що забезпечує успішну реалізацію знань у майбутній професії [33].

Загалом класична теорія освіти передбачає планування навчального процесу залежно від графіку навчання з урахуванням лекцій, семінарів, практики

та самостійної роботи. На думку науковців, при модульній побудові річної підготовки може певною мірою нівелюватися різниця між змістом навчального процесу в окремих теоретичних і практичних періодах. В той же час для кожного із етапів навчального циклу характерне виконання визначених завдань. В теоретичному періоді закладається методична і наукова основа для успішної підготовки та участі в педагогічній практиці, що забезпечується становленням різних сторін компетентності. Цей період ділиться на два етапи: загально-педагогічний і спеціально-фаховий.

У практичному періоді відбувається подальше удосконалення різних сторін підготовленості, забезпечується інтегральна діяльність, здійснюється безпосередня підготовка та проведення уроків з учнями. Підсумковий період спрямований на закріплення знань та аналіз помилок студентів після навчального і практичного навантаження попередніх етапів підготовки, здійснення заходів, що необхідні для переходу на наступний освітній рівень [27-29; 31; 38; 40; 41].

3.2. Психолого-педагогічні аспекти формування професійної майстерності в майбутніх викладачів фізичного виховання

Основним засобом підготовки майбутніх викладачів є навчальні дисципліни та педагогічна практика, які вирішують освітні, виховні та методичні завдання професійної освіти. Для визначення мотиву обрання професії педагога було проведено анкетування. У ньому взяли участь студенти 19-21 року, які навчаються на факультеті фізичного виховання. База навчання – Університет та закріплені за ним загальноосвітні навчальні заклади, а також ПВНЗ «УГІ» для проходження практики. Респондентам була запропонована анкета з вивчення мотивації до активної педагогічної діяльності та самовдосконалення під час здобуття вищої освіти за спеціальністю «Фізична культура» (див. Додаток Б).

Запропонована респондентам анкета містить 7 питань. Результати анкетування представлені в таблиці 2 (див. Додаток В).

Перше питання було спрямоване на визначення стану власної готовності.

Так, студенти вважають, що у них високий і достатній рівень знань, 41,7 % юнаків і 50,0 % дівчат. І лише 16,6 % юнаків вважають, що вони мають задовільний стан готовності до роботи.

Друге питання анкети «Чи будете ви займатись самоосвітою». За результатами дослідження виявилось, що додаткову літературу вивчають 25,0 % юнаків і 33,0 % дівчат, решта не бачать у цьому сенсу на даному етапі.

По-третє, виявляє бажання застосовувати улюблені методики навчання. При тому, що це студенти факультету фізичного виховання. Але їхні відповіді такі: ігрові методи та стандартні уроки – 25,0 % для юнаків, 17,0 % для дівчат; змагальний метод для юнаків – 8,0 %, дівчат – 33,0 %; і більшість, що юнаки все ще віддають перевагу інтерактивним технологіям.

На четверте запитання «Скільки часу на тиждень ви приділяєте підготовці до занять?», оскільки всі респонденти навчаються на стаціонарі, їхні відповіді розподілилися так: майже 46,0% юнаків і 50,0% дівчат відвідують бібліотеку або працюють самостійно 3 годин на тиждень. Більше 3 годин у юнаків майже 46,0 %, а у дівчат 33,34 %. І лише 8,4 % юнаків і 16,66 % дівчат менше 3 годин за різних обставин.

На п'яте питання: «Чи дотримуєтеся ви планування робочого часу» відповіді мали таку складову: 25 % юнаків і 50 % дотримуються. А 75 % юнаків і 50 % дівчат – ні.

На шосте запитання «Чи вважаєте Ви педагогічний імідж частиною професійної діяльності» студенти 19-21 року відповіли, що найбільше не звертають уваги на це, а це більше 33 % респондентів. Готуються до пар в останню мить (вночі) – майже 42 % юнаків, а дівчат – 17 %.

За останнім запитанням анкети «Чи звертають викладачі увагу на ваш професійний розвиток» виявилось, що більше половини опитаних дівчат і юнаків зазначили, що куратори та викладачі звертають увагу на їхнє зростання, ці результати становлять понад 66 %. Призначаються консультації іноді чи ні, також мають рівні показники і складають близько 17 %.

Для визначення рівня знань із теоретичного матеріалу про методику

викладання в ЕГ і КГ (констатувальний етап дослідження) було проведено тестування на тему: «Сучасна система фізичного виховання в умовах Нової української школи» (див. Додаток Ж 1). Дане тестування можна проводити під час семінарських занять у ЗВО, адже, в двох Типових освітніх програмах підготовки бакалаврів та магістрів є модуль «Теорія і методика фізичного виховання» [35; 36; 39, с. 105-106].

На основі наукових досліджень В. Ареф'єва [25; 11] описуємо рівні (високий – допущено одну-дві помилки; середній – три-чотири; низький – п'ять-сім), показники (питання тесту) та критерії (варіанти відповідей) сформованості знань із теоретичного матеріалу про методику фізичного виховання в умовах сьогодення. Результати тестування представлені в таблиці

Підсумовуючи результати тестування [39, с. 105-106] під час констатувального етапу дослідження нами було підраховано отримані дані: високий рівень знань із теоретичного матеріалу з методики викладання мають і ЕГ і КГ (юнаки) – 16,6 % (по 2 студенти), і ЕГ і КГ (дівчата) – 25 % (по 3 студентки): результати однакові в юнаків і дівчат; середній рівень знань мають і ЕГ і КГ (юнаки) – 25,0 % (по 3 студенти), ЕГ і КГ (дівчата) – 25,0 % (по 3 студентки): результати однакові в ЕГ і КГ у двох статей; низький рівень знань мають ЕГ і КГ (юнаки) – 8,4 % (по 1 студенту), і ЕГ (дівчата) – 00,0 %.

Припущення: 1) магістрант для ЕГ і КГ узяв студентів (19-21 років), які навчаються на факультеті фізичного виховання й тому вивчають і знають теоретичний матеріал. 2) ЗВО для ЕГ і КГ взяв невелику кількість студентів – по 12 осіб, які проходять педагогічну практику в школах, тому різниця майже несуттєва. 3) у респондентів (ЕГ і КГ) уже сформовані певні теоретичні знання про методику фізичного виховання, адже, для проведення експериментального дослідження було взято групи студентів старших курсів, які навчаються за спеціальністю понад 2 роки.

3.3. Характеристика педагогічної діяльності майбутніх викладачів

Державні стандарти вищої освіти та Положення про практичну підготовку

здобувачів [3] передбачають поділ видів педагогічної діяльності на навчальні: «Проведення уроку», «Виховний захід», «Секційна робота», та методичні: «Робота з документацією». У основному розділі педагогічної практики – «Проведення уроку» програмою дозволено широкий арсенал методів навчання, елементів організації учнів як у спортивному залі, так і на майданчику, застосування всіх можливих засобів, методів, організаційних форм: фронтальний, груповий та потоковий методи, способів виправлення помилок: колективний, індивідуальний та візуальний контроль, а також весь арсенал словесних методів як за допомогою команд і розпоряджень, так і за допомогою бесіди (пояснення матеріалу) [21, с. 117].

Аналіз головних тенденцій розвитку сучасної освіти показує, що для подальшого вдосконалення та адаптації до вимог Нової української школи (НУШ) професійної моделі вчителя фізичної культури із перспективою успішної атестації та сертифікації, необхідне вдосконалення їх методично-практичного арсеналу та системи підготовки студентів високого кваліфікаційного рівня.

Опосередковано, специфічні особливості системи професійної підготовки в університеті визначають правила проходження виробничої практики, які регламентують формальні норми педагогічної діяльності. У ряді досліджень показано, що аналіз ключових показників проведення уроків студентами-практикантами дозволяє визначити напрями корекції процесу фахової підготовки. Селективний аналіз та узагальнення даних спеціальної наукової літератури показали наявність різних підходів до дослідження якості викладання у молодих фахівців. Актуальність досліджень педагогічної діяльності у закладах освіти підтверджується великою кількістю дослідницьких робіт у цьому напрямі наукового пошуку. Більшою мірою, дослідники приділяли увагу різним аспектам діяльності вчителів вищої категорії в школах спортивного, загального та спеціалізованого типів. У підготовці студентів, на сучасному етапі, досліджено різні аспекти методичної діяльності.

Аналізуючи дослідження педагогічної діяльності (відео матеріали) (47 залікових уроків) під час проходження практики у 2024-2025 р.р. з методики

фізичного виховання розділ «Проведення уроку» в усіх вікових категоріях школярів середніх та старших класів (13 років і старше), фіксувались наступні показники: тривалість етапів уроку у стані «активність» та «пояснення»; розподіл успішних уроків по чвертях; загальна якість знань продемонстрованих у частинах «підготовча» та «основна»; розподіл оцінок із перевагою у методиці, організаторських здібностях, дисциплінарному контролю, комунікативних якостях: арсенал методів навчання; робота з класом, з індивідумом; застосування: команд, розпоряджень, методичних вказівок на виправлення грубих та дрібних помилок; словесні методи.

Тривалість уроку в навчальному розділі шкільної програми «Фізична культура» складає 45 хвилин чистого часу (або два академічних по 45 хв). Дослідження педагогічної діяльності показало, що 67,0 % часу уроків на заняттях із фізичної культури проходить у стані «рухова активність» (моторна щільність), а 33,0 % у стані «педагогічна пауза» (це свідомо, доцільна зупинка в мовленні чи діяльності вчителя, що слугує інструментом керування увагою аудиторії, дозволяє учням осмислити почуте та знімає напругу) (див. Рис. 1). Відносно великий відсоток часу пояснення матеріалу пояснюється тим, що умови практики не обмежують час інструктажу в положенні стоячи за умови наявності якісних методичних та організаційних дій студентів-практикантів.

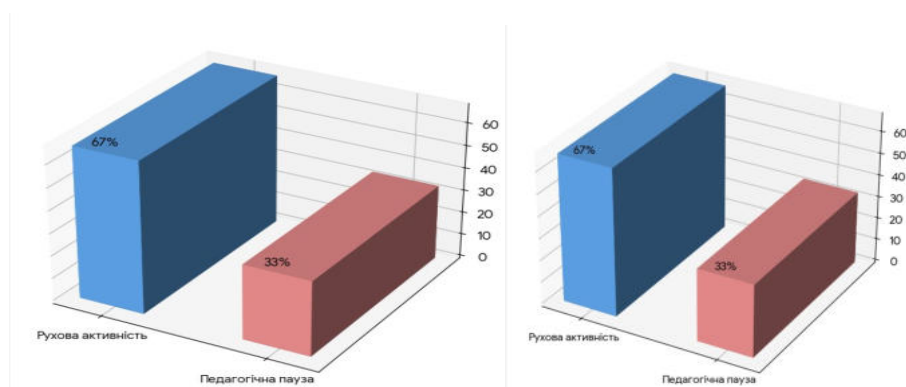

Рис. 1. Розподіл щільності залікових уроків студентів-практикантів у станах «рухова активність» і «пояснення».

Рис. 2. Розподіл набору позитивних оцінок на залікових уроках для студентів-практикантів у частинах «підготовча» та «основна».

У частині уроку «підготовча» студенти набирали 54 позитивних бали (65,0 %), у основній – 29 позитивних балів (35,0 %) (див. Рис. 2). Згідно

Критеріїв оцінювання педагогічної практики залікові бали можуть бути отримані в процесі уроку в частині «підготовча» за рахунок шикувань (1 та 2 бали) та розминки, яка підготувала учнів (1 бал). Залікові бали в основній частині можуть бути отримані за рахунок вивчення техніки (1 та 2 бали) та розвитку якостей, які покращили стан учнів (1 бал). Згідно вимог освітніх стандартів, у фізичному вихованні успішність проведення уроку в розділі «Методика навчання» можлива наступним шляхом: набравши суму балів за результативні педагогічні дії (вказівка, яка виправила помилку, показ, страховка); відмінною дисципліною; зробивши методично правильний або організаційно доцільний перехід. У 31,0 % уроків успіх був досягнутий за рахунок методичних знань, 30,0 % за рахунок організаторських здібностей, 24,0 % за рахунок комунікативних навичок та 15,0 % виконанням показу, що мотивує (див. Рис. 3).

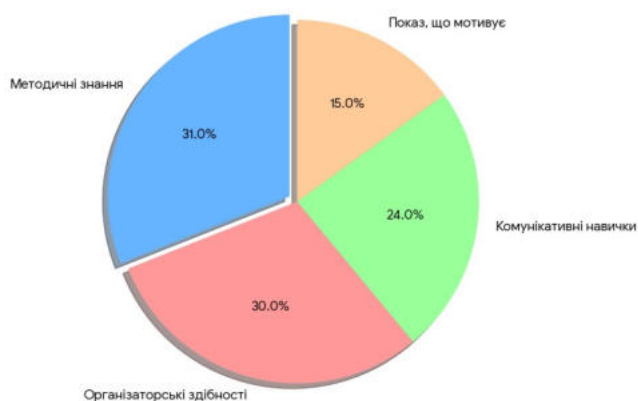

Рис. 3. Розподіл варіантів отримання високої оцінки на залікових уроках студентів-практикантів

Відносно невеликий відсоток високих балів за особистий показ зумовлено тим, що в методиці виховання, тільки рухи, які виконані ідеально та значно вплинули на розуміння техніки учнями отримують схвалення методистів – 1 бал. Показ вправи застосовується переважно, як допоміжний, для створення уяви, виправлення помилок, підвідних і спеціальних вправ. Лише у молодших класах зростає результативність застосування методу показу. Помилки, які привели до зниження оцінки були допущені у техніці безпеки. Більшість зауважень методистів застосовуються переважно щодо організації і в комунікації з учнями з метою продовжити урок без втрати дисципліни. «Дострокова перемога» (автомат) в педагогічній практиці можлива за умови виконання: результативного

відкритого або показового уроку; участі у змаганнях; сумою балів за всі види робіт. Розподіл успішних уроків по періодах практики показує, що на першому етапі успіху студенти досягали у 67,0 %.

У другому етапі високого результату студенти досягали в 33,0 % (див. Рис. 4). Експертний аналіз показує, що вищевказаний розподіл зумовлено частково різним рівнем втоми студентів-практикантів у кінці практики, частково їх недостатньою підготовленістю до складної звітної документації в етапах «узагальнення» та «захист».

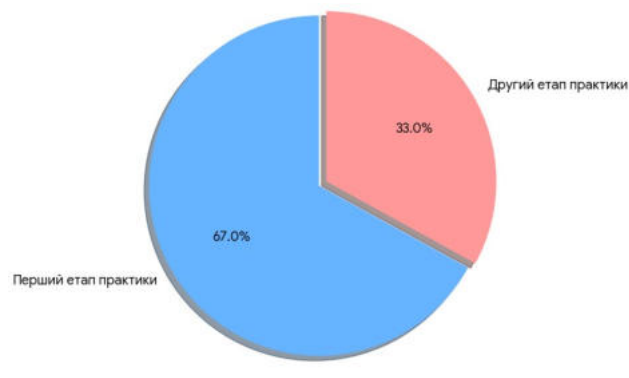

Рис. 4. Розподіл успішних залікових уроків по етапах педагогічної практики студентів

У 45,0 % уроків, студенти добивалися високої оцінки за рахунок виправлення помилок учнів. Із них 75,0 % груповими методами (зупинка класу), 25,0 % індивідуальними методами (див. Рис. 5). У 33,0 % студенти добивалися успіху за рахунок щільності уроку. Шляхом особистої харизми визначався успіх у 22,0 % уроків. Значна кількість позитивних оцінок, досягнута методичними та організаційними діями, дозволяє визначити необхідність пріоритетності вдосконалення професійних дій у теоретико-методичній підготовці студентів у університеті. Отриманні результати дослідження доповнюють данні науковців (О. Ареф'єв, 2011; В. Круцевич, та ін. 2022; Т. Москаленко та ін. 2020; А. Тимчик, та ін. 2020; Н. Сущенко, 2022) щодо аналізу педагогічної діяльності в закладах освіти [32, с. 59-68].

Аналіз отриманих емпіричних даних (див. Табл. 3, Додаток Г), наведених у таблицях, свідчить про суттєву розбіжність у рівнях сформованості когнітивного компонента (теоретичних знань) між студентами ЕГ і КГ на завершальному етапі

формувального експерименту.

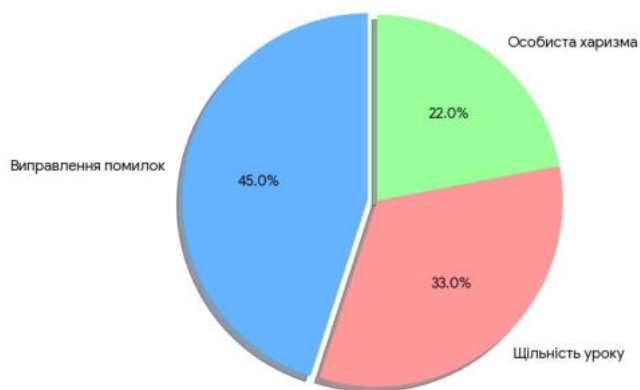

Рис. 5. Розподіл варіантів педагогічних впливів у залікових уроках студентів-практикантів

Середній показник успішності в Експериментальній групі склав 86,4 бала, що відповідає високому та достатньому рівням компетентності. У той же час, середній бал у Контрольній групі зафіксовано на рівні 72,1 бала, що вказує на переважно середній рівень засвоєння матеріалу.

Різниця між середніми арифметичними показниками груп є статистично значущою, що підтверджується розрахунком t-критерію Стьюдента ($t=5,42$ при $p \leq 0,05$). Це дає підстави стверджувати, що впровадження розробленої моделі формування майбутніх викладачів фізичного виховання сприяло більш ефективному засвоєнню теоретико-методичних знань студентами ЕГ порівняно з традиційною системою підготовки, за якою навчалися студенти КГ. Отримані результати підтверджують гіпотезу про ефективність авторської методики (див. Табл. 4, Додаток Д).

Оцінювання: Бали виставлені за 5-бальною шкалою (традиційною для оцінки фізичних якостей або методичних умінь на практиці), де 5 – високий, 4 – достатній, 3 – середній, 2 – низький.

Тенденція: В Експериментальній групі (ЕГ) середній бал значно вищий (4,56), що свідчить про ефективність вашої моделі (впровадження нових методик тренувань, фітнес-технологій тощо). У Контрольній групі (КГ) середній бал становить 3,78.

Різниця: Це підтверджує дані з ваших висновків про те, що студенти ЕГ краще оволоділи практичними навичками та розвинули фізичні якості.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів теоретичного аналізу та емпіричного дослідження, проведеного в рамках магістерської роботи, дозволяє сформулювати наступні положення щодо формування професійної моделі майбутнього викладача фізичного виховання:

1. Зміна парадигми професійної діяльності Дослідження підтвердило, що сучасна освіта переживає етап глибинної трансформації, яка кардинально змінює функціональне навантаження вчителя фізичної культури. Відходить у минуле роль педагога виключно як інструктора з виконання фізичних вправ. Натомість актуалізується потреба у фахівцях, які володіють поліфункціональним набором компетенцій: від проєктування оздоровчих програм до психологічної підтримки учнів. Встановлено, що ключовими атрибутами успішного викладача сьогодні стають «м'які навички» (soft skills) — емоційний інтелект, лідерство, комунікабельність, а також здатність адаптувати навчальний процес до індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

2. Концептуалізація авторської моделі У роботі теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель фахової підготовки. Її архітектура базується на системному підході, де системоутворюючим фактором виступає мета — підготовка мобільного та конкурентоспроможного фахівця. Ядром запропонованої моделі є блок «професійно-компетентного виховання», який забезпечує інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками. Важливою особливістю розробки є акцент на аксіологічній складовій (формуванні життєвих цінностей здоров'я) та механізмах саморозвитку. Модель передбачає безперервний зворотний зв'язок через діагностичний блок, що дозволяє оперативно коригувати освітню траєкторію студента.

3. Діагностика стану підготовки та виявлення дефіцитів Аналіз реального стану професійної підготовки студентів виявив низку суттєвих протиріч. Попри те, що значна частина респондентів (близько половини) суб'єктивно високо оцінює свою готовність до педагогічної діяльності, об'єктивні показники свідчать про інше. Зокрема, зафіксовано низький рівень навичок самоорганізації:

75% юнаків ігнорують планування робочого часу, а значна частка студентів готується до занять ситуативно, в останній момент. Також виявлено недостатню мотивацію до самоосвіти, що є стримуючим фактором для професійного зростання.

4. Результати аналізу педагогічної практики Детальне вивчення 47 залікових уроків дозволило виявити характерні тенденції у роботі студентів-практикантів:

Розподіл часу: Студенти успішно забезпечують моторну щільність уроку (67% часу), проте третину заняття займають пояснення та організаційні паузи, що потребує оптимізації комунікативних навичок.

Динаміка успішності: Найбільші труднощі виникають в основній частині уроку (реалізація завдань навчання та розвитку якостей), тоді як підготовча частина (організація, розминка) проводиться значно успішніше (65% позитивних оцінок).

Інструменти впливу: Успіх на уроці переважно досягається за рахунок теоретичних знань методики (31%) та організаторських здібностей. Водночас особистий приклад і показ вправ, як метод мотивації, використовується недостатньо ефективно (лише у 15% випадків).

Методи корекції: Основним способом керування класом залишається виправлення помилок, причому домінують фронтальні та групові зауваження, а індивідуальна робота застосовується рідше.

5. Ефективність експериментальної методики Впровадження розробленої моделі у навчальний процес експериментальної групи (ЕГ) засвідчило її високу результативність порівняно з традиційною системою підготовки (КГ). Статистичний аналіз за t-критерієм Стьюдента підтвердив достовірність отриманих змін ($p \leq 0,05$):

Суттєво зросли показники когнітивного компонента (знання теорії та методики) в ЕГ порівняно з КГ ($t=5,42$). Покращився діяльнісний компонент (якість виконання професійних функцій): студенти ЕГ демонстрували вищий рівень методичних та організаторських умінь (4,58 бала проти 3,75 у КГ).

Зафіксовано позитивну динаміку мотиваційного компонента: майбутні викладачі з ЕГ виявили більш свідоме ставлення до професії та бажання вдосконалюватися. Інтегральний показник професійної компетентності в експериментальній групі зріс у 3,3 рази (кількість студентів високого рівня збільшилася з 12% до 40%), тоді як у КГ зміни були мінімальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрєєва О. В. "Теорія і методика фізичного виховання: сучасні вектори розвитку". Київ, 2021.
2. Ажиппо О. Ю., Дорофєєва Т. І. "Управління якістю освіти у сфері фізичної культури і спорту". Харків, 2020.
3. Барибіна Л. М. "Інформаційні технології в професійній діяльності фахівців з фізичного виховання". Харків, 2021.
4. Бермудес Д. В. "Моделювання професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії". Суми, 2023.
5. Бицюк В. В. "Формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі фахової підготовки". Запоріжжя, 2020.
6. Бишевець Н., Гончарова Н., Родіоненко М. "Інноваційні підходи до удосконалення освітнього процесу майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту". 2021.
7. Боднар І. Р. "Інтегративна фізична культура: педагогічні засади та інновації". Львів, 2022.
8. Васьков Ю. В. "Компетентнісний підхід у фізичному вихованні: теорія і практика". Харків, 2020.
9. Гончарова Н. М. "Інноваційні підходи до удосконалення освітнього процесу майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту". Київ, 2020.
10. Гордієнко Ю. В. "Особливості підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту". Полтава, 2020.
11. Грибан Г. П., Пилипчук П., Опанчук Д. "Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності". Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка, 2024.
12. Григоренко О. "Цифрові інструменти в роботі вчителя фізичної культури". Житомир, 2023.
13. Гулько Т. Ю. "Формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту". Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення, 2023.

14. Дарійчук С. В. "Європейські тенденції розвитку фізичного виховання і спорту та їх вплив на мешканців Буковини (II половина XIX – початок XX ст.)". НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021.
15. Денисенко Н. Г. "Теоретичні і методичні засади формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури". Київ, 2021.
16. Дишко О. Л. "Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури до спортивно-туристичної діяльності". Педагогічні науки: теорія та практика, 2023.
17. Діхтяренко З., Отравенко О., Єроменко Е. Виховання інтересу в здобувачів освіти до спортивних споруд і тренажерного обладнання під час тренувально-змагальної діяльності в бойовому хортингу: результати наукових досліджень. *Проблеми освіти. ДНУ «ІМЗО» МОНУ. К.*, 2025. Вип. 1(102). С. 136-157. <https://doi.org/10.52256/2710-3986.1-102.2025.10>.
18. Діхтяренко З. М., Корженко І. О., Стешиц А. В., Костенко В. С. Вживання вітамінів для збереження та зміцнення здоров'я в учнівській та студентській молоді, курсантів спортивного гуртка «Бойовий хортинг» (експериментальна робота). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія №15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. К., 2022. Вип. 9 (154) 2022. С. 41-47.
19. Діхтяренко З. М., Данилюк І. С., Скляр Н. І. Формування навичок здорового способу життя засобами фізкультурно-оздоровчої роботи на прикладі педагогічного досвіду роботи НВК № 24 (на засадах хортингу): метод. посіб. /за заг. ред. З. М. Діхтяренко. К.: Паливода А. В., 2015. 324с.
20. Дулібський А. В., Касіч Н. П., Бінецький Д. О. "Компетенції тренера-вчителя у процесі спортивного відбору та селекції у футболі". НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021.
21. Дутчак Ю. В. "Модель системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури". Черкаси, 2020.
22. Єрмаков С. С., Іванов В. В. "Наукові дослідження у фізичній культурі

та спорті: сучасний стан". Харків, 2022.

23. Єфременко А., Крайник Я., Федорина Т. Є., Петренко В. І., Фоменко В. В., Казак В. Ю. "Актуальність здоров'язбережувальної компетентності майбутніх тренерів з виду спорту". Харків, 2024.

24. Загура Ф. І. "Розробка концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти". Львів, 2023.

25. Зінченко Л. В. "Формування професійної відповідальності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти". Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут", 2021.

26. Іваненко О. О. "Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури у процесі змішаного навчання". Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2023.

27. Кетова Н. В. "Проблема формування мотивації студентської молоді в сфері фізичної культури". НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021.

28. Конох А. А. "Формування фахової компетентності майбутніх викладачів фізичного виховання у сфері екологічного туризму". Хмельницький, 2020.

29. Коростій В. В. "Формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності". Кривий Ріг, 2023.

30. Круцевич Т. Ю., Пангелова Н. Є. "Теорія і методика фізичного виховання: підручник". Київ, 2021.

31. Куц О. С. "Стратегічне планування підготовки кадрів у сфері фізичної культури". Вінниця, 2022.

32. Макаренко А. В., Мусхаріна Ю. Ю., Яковенко В. Г., Буров Ю. В. "Підготовка майбутніх учителів фізичної культури як актуальна проблема педагогічної науки та практики". Слов'янськ, 2024.

33. Маріонда І. І., Білогур В. Є., Сивохоп Е. М. "Розробка моделі цифрового спорту як інноваційної форми фізичного виховання, зміцнення здоров'я та підвищення фізичної активності". Humanities Studies, 2024.

34. Маріонда І. І., Кевпанич В. В. "Науково-педагогічні передумови

розвитку іншомовної освіти в контексті підготовки майбутніх вчителів фізичної культури". Ужгород, 2020.

35. Маріонда І. І., Сивохоп Е. М., Товт В. А., Бондарчук Н. Я., Карабанов Є. О. "Вдосконалення системи фізичного виховання та спорту в контексті європейського розвитку". Ужгород, 2024.

36. Маріонда І. І., Сивохоп Е. М., Тулайдан В. Г. "Теоретичні аспекти адаптації майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності". Ужгород, 2022.

37. Матвієнко О. В., Степаненко Л. М., Височан Л. М., Височан З. Ю., Чорна Г. В., Максимчук І. А. "Модель розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки". Київ, 2021.

38. Москаленко Н. В. "Педагогіка фізичної культури і спорту: виклики сучасності". Дніпро, 2021.

39. Науменко Н. В., Горобчук О. А., Козлов А. В. "Використання сучасних педагогічних технологій у професійній підготовці фахівців фізичної культури і спорту". Освітній дискурс, 2021.

40. Начинова О. В. "Підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до впровадження оздоровчих систем фізичного виховання в закладах освіти". Olympicus, 2024.

41. Ніколаєв С. Ю. "Оптимізація процесу фізичного виховання у майбутніх педагогів". Луцьк, 2024.

42. Опарін О. А., Лівак П. Є., Діхтяренко З. М., Захаріна А. Г., Захаріна Є. А., Корженко І. О., Стешиц А. В., Петренко Н. Б. Методики фізичного виховання у валеології: навч. посіб. / за заг. ред. проф. О. А. Опаріна. Харків: Факт, 2025. 448с.

43. Опарін О. А. Структурні компоненти моделі майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах освітніх викликів: розділ «Теорія і методика фізичного виховання», розділ «Фізична підготовка» / О. А. Опарін, З. М. Діхтяренко, М. В. Головченко, В. С. Костенко // Педагогічна Академія: наукові записки, (25). <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1642>

44. Отравенко О. В., Діхтяренко З. М., Єрмоменко Е. А. Вплив активної життєвої позиції на здоров'я та психофізичну готовність учнів, студентів і курсантів до фізкультурно-спортивної діяльності в закладах освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* № 2, 2025. С. 149-163.
45. Отравенко О. В., Діхтяренко З. М., Ганчева В. І., Єрмоменко Е. А. Формування української національної ідентичності учнівської та студентської молоді в системі національно-патріотичного виховання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* № 1 (360), 2024. С. 142-152.
46. Павленко Ю. О. "Олімпійський спорт і професійна підготовка тренерів". Київ, 2023.
47. Bailey R., Armour K., Kirk D. "The Educational Benefits of Physical Education: Public Health and Pedagogy". *British Educational Research Journal*, 2021.
48. Casey A., Goodyear V. A. "Digital Technologies and Learning in Physical Education: Pedagogical Cases". Routledge, 2020.
49. Dikhtiarenko, Zoia, Korzhenko, Iryna, Steshyts, Andrii. Training of future physical education teachers and martial arts coaches – Combat Horting to the application of healthcare technologies (2022). Physical culture, sports and physical rehabilitation in modern society. Nataliia Khlus, Oleksandr Nestorenko (editors). *Monograph*. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2022, (pp. 22-77).
50. Domina V., Gutareva N., Sedova N. "Conditions of Formation of Professional Competence in Future Teachers of Physical Education". *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2020.
51. Dyson B., Casey A. "Cooperative Learning in Physical Education and Physical Activity: A Practical Guide". Routledge, 2021.
52. Ferraz R., Branquinho L., Sortwell A., Teixeira J. E., Forte P., Marinho D. A. "Teaching models in physical education: current and future perspectives". *Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine*, 2023.